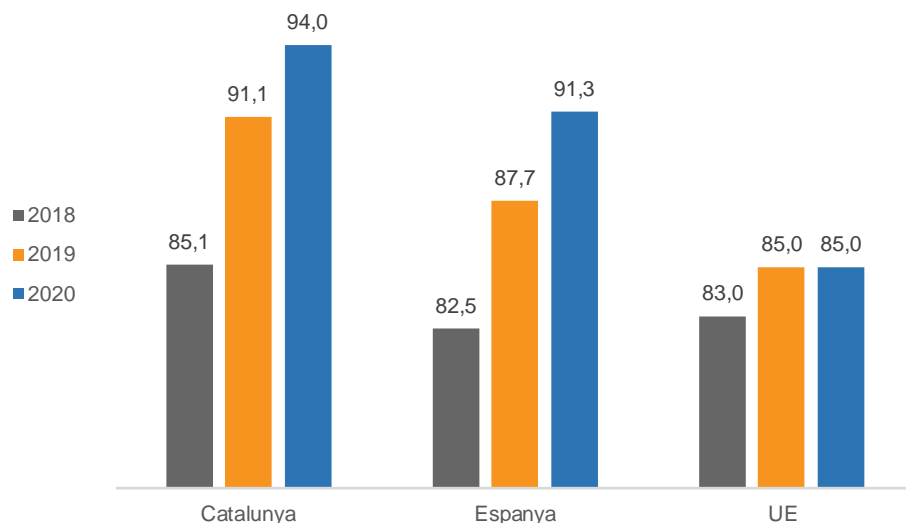

de 5.146.191 persones i per primera vegada les franges d'edat més joves presenten quotes del 100% com a internautes habituals.

Gràfic 1. Persones que han utilitzat Internet almenys un cop per setmana en els darrers tres mesos. Catalunya, Espanya i UE, 2018-2020

Unitats: percentatge respecte del total de persones entre 16 i 74 anys.

Font: elaboració pròpia a partir de l'INE i Eurostat. Nota: UE-28 anys 2018 i 2019 i UE-27 any 2020.

El repte sobtat de fer un ús intensiu de la xarxa de telecomunicacions a causa de la pandèmia es va superar satisfactòriament.

El CTESC valora positivament l'evolució que han seguit els serveis electrònics utilitzats per motius particulars, atès que no s'han observat limitacions ni manca de capacitat de la xarxa de telecomunicacions. Per exemple, les trucades de veu o vídeo a través d'Internet han tingut un creixement de 23,3 punts percentuals i són fetes per al 86,7% dels internautes. Missatgeria, informació i correu electrònic ocupen les tres primeres posicions. Un altre canvi destacat és el creixement dels serveis de pel·lícules o vídeos sota comanda (20,8 p. p.).

Un aspecte concret dels serveis electrònics utilitzats per motius particulars és el comerç electrònic. En aquest cas, es constata un augment de 7,4 punts percentuals en el percentatge de persones que compren (62,9% dels internautes) al mateix temps que un manteniment del percentatge de persones que venen (17,4%). Els efectes de la pandèmia també són ben visibles en les estadístiques de compres electròniques.

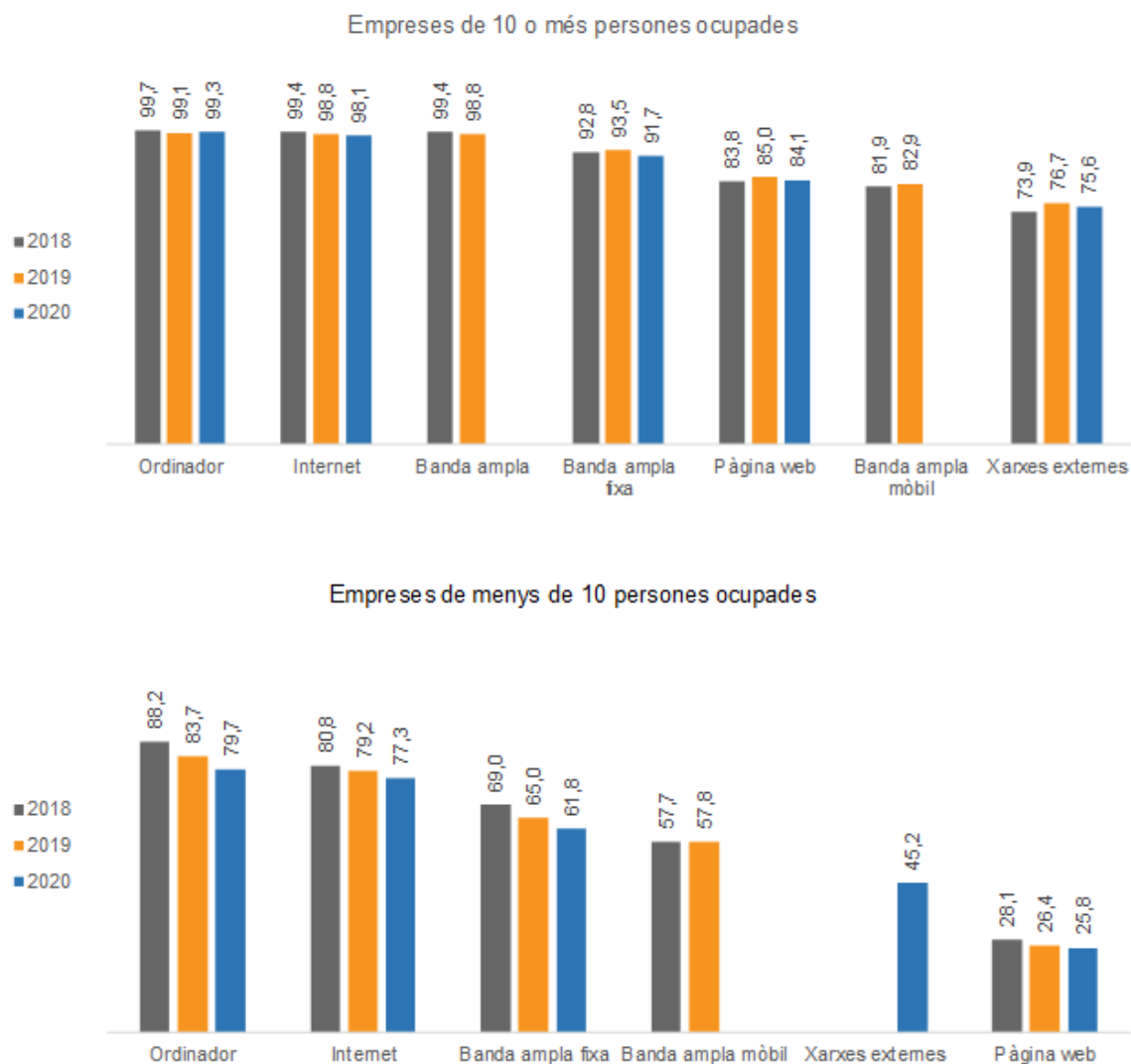
Els serveis d'Internet utilitzats per motius particulars relacionats amb l'aprenentatge també reben un impuls considerable. En relació amb aquest punt, s'observen elevats creixements 2019-2020 deguts a la pandèmia: la utilització de materials d'aprenentatge en línia augmenta 16,8 punts percentuals, la comunicació amb monitors/es o alumnes creix 18,8 p. p. i fer algun curs en línia augmenta 17,1 p. p. El percentatge de persones entre 16 i 74 anys que han utilitzat serveis d'Internet per aquests motius d'educació i formació se situa en el 42,0%, 35,5% i 32,9% respectivament.

L'accés a Internet de les empreses amb 10 o més persones ocupades és pràcticament universal (98,1%). Ara bé, si es té en compte que aquest percentatge és del 79,7% a les empreses de menys dimensió, aleshores, l'accés a Internet es redueix al 80,5% si es pren en consideració tota la població empresarial.

Preocupa la “divisió digital” existent entre les empreses més petites i la resta.

El CTEESC constata que hi ha una elevada diferència d'equipament entre les empreses de 10 o més persones i les empreses més petites. La diferència més elevada es dona en la utilització de la pàgina web (58,3 punts percentuals a favor de les empreses de més dimensió), mentre que la diferència més reduïda es dona en la utilització d'ordinador (19,6 p. p.). S'observa que l'any 2020 no ha servit per reduir aquesta bretxa, atès que la variació 2019-2020 en la utilització d'equipament TIC de les empreses de menys dimensió ha patit una dinàmica més negativa que les empreses de més dimensió. El CTEESC considera que s'han de promocionar i fer ben visibles les polítiques públiques de digitalització de les empreses de menys dimensió. Vegeu el gràfic de la pàgina següent.

Gràfic 2. Ús d'algunes tecnologies d'informació i comunicació a les empreses segons grandària. Catalunya, 2018-2020

Unitats: percentatge sobre el total d'empreses de cada categoria. Font: elaboració a partir de l'INE.

Banda ampla mòbil: % d'empreses amb accés a Internet per banda ampla mòbil 3G o superior.

Xarxes externes: % d'empreses que proporcionen al seu personal dispositius portàtils amb connexió mòbil a Internet per al seu ús empresarial.

Quant a l'equipament TIC del personal a les empreses de 10 o més persones ocupades, es pot comprovar com augmenten entre els anys 2019 i 2020 tant el percentatge d'empreses amb personal que utilitza ordinadors connectats a Internet (del 58,3% al 61,3%) com el percentatge de persones ocupades al qual se li proporciona un dispositiu portàtil amb connexió a Internet per a fins empresarials (del 31,1% al 36,0%). Aquests creixements són significatius, però només incorporen una petita part dels efectes derivats de la pandèmia a causa del període mostral de l'enquesta TIC de les empreses que només recull el primer trimestre de l'any 2020.

Es constata un creixement positiu de l'ocupació del sector TIC, però preocupa l'escassa presència de dones especialistes TIC.

El CTESC valora positivament l'evolució que ha seguit l'ocupació del sector TIC, que ha augmentat en 14.700 persones fins a situar-se amb un total de 129.000 al quart trimestre de l'any 2020. També valora positivament la reducció del percentatge d'empreses que han tingut dificultats per contractar especialistes TIC tot i que encara afecti més del 20% de les empreses.

Una altra preocupació del sector és l'escassa presència de dones especialistes TIC a les empreses. Malauradament es constata que l'any 2020 ha significat un retrocés en aquesta matèria. Així, el percentatge d'empreses amb dones especialistes TIC disminueix 12,8 punts percentuals i se situa en el 32,3%. Tots els intervals de presència analitzats han patit aquest retrocés. El CTESC valora positivament l'aprovació del pla Dona TIC, el qual es planteja impulsar i reconèixer el paper de la dona en aquest sector.

En el capítol **d'infraestructures de transport**, l'any 2020 s'han tornat a prorrogar els pressupostos generals de l'Estat, mentre que la Generalitat els ha aprovat per primer cop en els últims tres anys, amb inversions en infraestructures molt centrades en el manteniment. Pel que fa a l'any 2021, sembla difícil que es puguin aprovar uns pressupostos de la Generalitat de Catalunya, alhora que s'han aprovat els pressupostos generals de l'Estat, que inclouen una part important dels fons *Next Generation*, establerts per la UE. En aquest sentit, caldrà veure com es concreta l'execució d'aquests fons i fins a quin punt aquests permeten incrementar una inversió en infraestructures de transport a Catalunya que s'ha mantingut baixa durant l'última dècada.

L'ús de les infraestructures de transport ha disminuït en tots els modes, especialment en el cas de ports i aeroports.

Durant l'any 2020, tots els modes de transport han reduït el nombre d'usuaris arran de la pandèmia, les mesures per contenir-la, els ERTA i el teler treball. Aquest descens, però, ha estat més moderat en els modes terrestres que en els modes marítim i aeri, més vinculats a desplaçaments d'àmbit internacional, on les restriccions han estat més severes. Així, el principal descens s'ha produït als ports, seguit dels aeroports, mentre que al transport terrestre la carretera ha presentat més dinamisme que el ferrocarril, fruit del retrocés més acusat en l'ús de modes de transport col·lectiu que en modes individuals.

Aquesta preferència per l'ús del vehicle particular ha estat condicionada per la dificultat de mantenir la distància física al transport col·lectiu i es produeix en un context d'emergència climàtica. Això, alhora, ha coincidit amb l'alliberament dels peatges en algunes de les principals autopistes de pagament del país, quan encara no s'ha definit quin serà el model per finançar-ne el manteniment. Al mateix temps, s'ha establert la zona de baixes emissions a l'àrea metropolitana de Barcelona i s'ha produït la liberalització del servei d'alta velocitat ferroviària a Espanya.

Pel que fa al transport de mercaderies, l'impacte de les mesures per frenar la pandèmia ha estat més moderat que en el transport de passatgers, tot i registrar-se descensos en el volum de mercaderies transportades a tots els modes. Així, tal com succeeix en el transport

de persones, el descens també ha estat més moderat en el transport terrestre que en el transport marítim i aeri.

Pel que fa a la **sostenibilitat ambiental**, abans de res, és important recordar que l'Acord nacional per a l'agenda 2030 compromet el Govern de Catalunya en el desenvolupament sostenible. És en aquest context que els fons *Next Generation* són una excel·lent oportunitat per millorar la inversió en àmbits com la preservació del medi ambient, especialment de l'aigua i el litoral a Catalunya.

El cert és que encara es constata una gestió insuficient de les àrees protegides, principalment per manca de personal i poc manteniment d'alguns espais naturals. Així, la nova Agència de la Natura de Catalunya hauria d'assolir progressivament un finançament equiparable al de la mitjana de la UE-27 (l'1,9% del PIB) i contribuir a millorar la inversió per protegir i gestionar el medi natural de Catalunya, conèixer les pressions a les quals estan exposats els espais naturals i fomentar la participació de la societat catalana en les polítiques de conservació.

Manquen polítiques de conservació, plans de gestió amb objectius i sistemes d'avaluació. També, eines de desenvolupament social i econòmic del medi rural.

Els espais naturals s'han de preservar de manera adequada per augmentar la resiliència dels ecosistemes. No obstant això, alguns dels espais de Xarxa Natura 2000 estan mal gestionats i incompleixen la [Directiva d'hàbitat de la UE \(92/43/CEE\)](#). Tot i que el 30,6% del territori forma part de la Xarxa Natura 2000, tan sols la meitat dels espais protegits estan en bon estat. Així, cal que les polítiques siguin més efectives per conservar el medi natural.

A més, s'ha de tenir en compte que l'exposició i la vulnerabilitat als perills per episodis climàtics extrems (temporals, inundacions, sequeres) està augmentat. Restaurar els ecosistemes degradats, restablir la connectivitat entre els espais naturals i recuperar el paisatge, així com crear infraestructures verdes, són clau per preservar la biodiversitat i adaptar-se als canvis que vindran.

Catalunya és un territori amb molta biodiversitat, però ha perdut una quarta part de les poblacions de fauna autòctona en vint anys. Per tant, calen més plans d'acció de conservació de les espècies amenaçades. D'altra banda, les espècies exòtiques, especialment les invasores, han augmentat el 28,1% l'any 2020 respecte de l'anterior i amenacen la salut de la població i els ecosistemes. No oblidem que les malalties infeccioses, i la COVID-19 n'és una, evidencien la dependència que la salut humana té de la salut ambiental i de la conservació de l'entorn.

Així, en un context de globalització de patògens i vectors, l'aplicació del [Reial decret de l'Estat espanyol RD 570/2020](#) que regula la importació i introducció d'espècies silvestres que poden amenaçar les autòctones i trencar l'equilibri ecològic hauria de servir per frenar l'expansió d'espècies exòtiques i invasores que afecten la biodiversitat de Catalunya i signifiquen també un risc d'introducció de malalties emergents, cada cop més freqüents i extenses.

Cal aturar la regressió de les platges i la costa pel cost ambiental, social i econòmic que això suposa, així com recuperar estanys, aiguamolls i rius desplegant la Llei de protecció i ordenació del litoral.

Els danys provocats per fenòmens extrems com el temporal Glòria aquest any 2020 han estat nombrosos. El Pla de protecció i ordenació de litoral català (preservació i caracterització) i els plans d'usos del litoral i les platges permetran desplegar la Llei d'ordenació del litoral a Catalunya. Ara bé, per gestionar-lo, a banda d'assumir les competències, caldrien ingressos procedents de la seva ocupació. Però és l'Estat, sense participació del Govern català, qui recapta el cànon d'ocupació del domini públic marítim i terrestre.

En general es produeix una alternança entre períodes de sequera llargs i pluges de curta durada intenses i violentes. L'any 2020 ha estat excepcional quant a pluja, un any històric amb el 81,9% d'aigua embassada als pantans. Ara bé, la regió mediterrània és cada cop més seca i les sequeres a l'estiu són cada cop més greus i la gestió dels recursos hídrics, especialment en períodes de sequera, consumeix energia, genera emissions i afecta l'atmosfera, el sòl i la biosfera.

D'altra banda, cal restaurar el flux de sediments dels deltes. La subsidència del terreny i l'extracció d'aigües dels aqüífers subterranis pot inundar les terres baixes a les conques fluvials de la costa. Per exemple, més del 95% dels sediments que haurien d'arribar a la desembocadura del riu Ebre (el Delta) es retenen als pantans. Els rius i les rieres s'han de conservar perquè no s'acumuli massa vegetació i hi hagi un equilibri en l'entorn.

A més, les aigües continentals estan en un estat desfavorable i cal augmentar els esforços per recuperar els estanys, els aiguamolls i els rius de Catalunya que són les masses d'aigua amb pitjor estat de conservació.

Es dona la dificultat que l'ampliació de l'aeroport de Barcelona, una infraestructura necessària, podria afectar el Delta del Llobregat, un espai que forma part de la Xarxa Natura 2000. Es tracta d'una infraestructura que està situada en un aiguamoll que protegeix el territori del risc d'esdeveniments extrems a causa del canvi climàtic i de l'augment del nivell del mar.

La Comissió Europea ha advertit l'Estat espanyol sobre la desprotecció de l'espai natural del Delta del Llobregat, i li ha obert procediment d'infracció per incompliment de la Directiva d'hàbitats (92/43/CEE) en el context del Pacte Verd Europeu i l'Estratègia Europea de Biodiversitat.

TAULA 1. Indicadors de preservació del medi ambient. Catalunya 2020

Indicador	Percentatge o valor	Objectiu	Evolució
Espais protegits	31,9	100,0 (en bon estat)	Estable
Biodiversitat (esp. exòtiques)	4,9	0,0	Augmenta
Aigua reutilitzada	3,7	10,0	Augmenta
Sistema de depuració	34,1	100,0	Augmenta
Masses d'aigua en bon estat	36,0	66,0	Augmenta
Contaminació atmosfèrica PM ₁₀	20,0 µg/m ³	20,0 µg/m ³	Disminueix

Unitats: percentatge o valor.

Font: elaboració pròpia a partir del DTS.

Els dèficits hídrics s'haurien de reduir, especialment als sistemes Sud i a la Muga-Fluvià.

Els recursos hídrics estan afectats per la demanda i el canvi climàtic que en redueix les reserves i la qualitat. L'aigua a la Mediterrània és un recurs escàs i els dèficits hídrics dels sistemes Sud i Muga-Fluvià s'haurien de reduir.

La reutilització de l'aigua és un dels objectius de l'economia circular. Es reutilitza el 3,7% de l'aigua depurada a Catalunya i l'objectiu és arribar al 10%. Estaria bé que s'impulsés la reutilització d'aigua a l'agricultura sempre que es garantís la protecció de la salut i el medi ambient amb depuració terciària. El Reglament 2020/741 sobre requisits mínims per a la reutilització de l'aigua hi pot contribuir. També s'hauria d'incrementar l'aigua dessalinitzada. De fet, la planificació de l'ACA ja ha previst passar dels 80 hm³ als 160 hm³. Per acabar, la millora en la gestió de la xarxa d'abastament podria reduir les pèrdues d'aigua potabilitzada, (-14,8%), que són superiors a les de l'Estat espanyol (-11,4%).

Cal millorar la qualitat de l'aire mitjançant plans efectius en un context d'escalfament global.

La salut humana depèn de la salut ambiental, de fet, un bon estat del medi ambient reduiria el 13% de la mortalitat a la UE, també a Catalunya. Val a dir que l'escalfament global augmenta la contaminació atmosfèrica. El nou Pla de qualitat de l'aire de la UE incorporarà també la contaminació per ozó i l'amoníac, tal com recomanava l'informe sobre l'impacte de la contaminació atmosfèrica sobre la salut.

El nivell de partícules inferiors a 10 i 2,5 micres va augmentar a Catalunya l'any 2019, especialment l'àrea de Barcelona i del Vallès i Baix Llobregat, però l'estimació de micropartícules de l'any 2020, així com el nivell d'òxids de nitrogen s'han reduït a conseqüència de les restriccions en la mobilitat per contenir la propagació de la COVID-19.

De fet, la contaminació atmosfèrica per NO₂ (16,0 µg/m³), molt vinculada al transport i la mobilitat, es va reduir el 39,4% a Catalunya. Quant a l'estimació de les micropartícules, que està més relacionada amb la climatització dels edificis, la reducció va ser menor, del 13,6% (PM₁₀) i del 16,0% (PM_{2,5}). La reducció durant el confinament encara va ser més evident, del 43% l'NO₂ i el 21% les micropartícules, atès que el trànsit es va reduir el 75%.

D'altra banda, més d'una quarta part de la població catalana està exposada a nivells de soroll elevat durant la nit (de més de 55 decibels).

La transició agroecològica ha de procurar que no s'abandonin més conreus, especialment de secà, revertir la pèrdua de la població ocupada al sector agrari i protegir l'agricultura i la ramaderia extensiva a Catalunya.

Quant al sòl, l'agrari i la superfície forestal per persona segueixen disminuint a conseqüència de l'augment de la població. Tan sols el 3,6% de la població ocupada es dedica al sector agrari. Cal fomentar una transició cap a una agricultura més respectuosa amb el medi ambient. Encara hi ha marge, atès que l'agricultura amb baix impacte ambiental (ecològica o integrada) representa el 17,7% de les terres del cens agrari i el 26,3% de la superfície agrícola utilitzada.

D'altra banda, per reduir les emissions a l'atmosfera, a l'aigua i al sòl, l'agricultura i l'energia han d'anar de la ma, d'acord amb el Pacte Verd Europeu. Així, el sistema de pagament per serveis ambientals jugarà un paper important dins de la PAC en el futur i les ajudes condicionades als serveis mediambientals acceleraran la transició agroecològica. N'és exemple l'[Estratègia "de la granja a la taula"](#), amb l'objectiu que l'agricultura contribueixi a preservar el sòl, l'aigua, la qualitat de l'aire i la biodiversitat.

El sistema alimentari català ha de transitar cap a un de més sostenible que mantingui la capacitat productiva i avanci cap a mètodes de producció més sostenibles i contribueixi a la resiliència al canvi global.

De fet, malgrat l'entrada en vigor del Decret 153/2019, de fertilització del sòl i de les dejeccions ramaderes, la qualitat de l'aigua subterrània a Catalunya no ha millorat i s'ha detectat la presència de nitrats en les aigües subterrànies d'abastament en el 49,1% dels municipis, que són vulnerables per excés de nitrats a les seves aigües. En el 62% de les estacions de control d'aigües subterrànies l'origen dels nitrats és agrícola i ramader i en el 42,9% supera els 40 mg/l de nitrats de mitjana.

S'observa que des de l'any 2019 no hi ha dades d'ús de fertilitzants a l'Estat espanyol ni a Catalunya. El procés d'infracció que va obrir la UE contra l'Estat espanyol l'any 2018 pot tenir alguna cosa a veure.

Calen més accions per restaurar els boscos en general i els boscos joves que s'originen per l'abandonament de terres de conreu.

Per poder combatre la pèrdua de la biodiversitat als boscos (se n'ha perdut el 12% des del 2012) cal incentivar la gestió forestal. La corba de calor estressa els boscos des dels anys noranta. La planificació de la conservació ha d'introduir el risc d'incendis i si és necessari fer cremes controlades per reduir-lo. És a dir, evitar que els incendis siguin més freqüents i més extensos. La captura de CO₂ dels boscos de Catalunya ha disminuït el 25% les darreres dècades.

TAULA 2. Indicadors de sostenibilitat de la producció agrícola, forestal i del sector pesquer. Catalunya 2020

Indicador	Percentatge o valor	Objectiu	Evolució
Superfície de conreus	25,9	Augmentar-la	Disminueix
Agricultura ecològica	17,7	Augmentar-la	Augmenta
Embarcacions de pesca	670 embarcacions	Sense determinar	Disminueix

Unitats: percentatge o valor.

Font: elaboració pròpia a partir del DTS.

El sector pesquer i l'aqüicultura han de contribuir a conservar i utilitzar de manera sostenible els oceans, mars i recursos marins. Cal ajudar-los a recuperar-se d'un any 2020 molt complicat i potenciar la pesca sostenible i l'aqüicultura integrada.

La Mediterrània ha de seguir fent esforços de conservació. Cal més recerca i més vigilància dels espais marins de la Xarxa Natura 2000 i de les zones de posta de peixos, alevinatge i refugi d'espècies comercials (herbassars marins i praderies de posidònia oceànica). Per tant, desenvolupar de manera sostenible, integrada i harmònica l'economia blava, perquè sigui respectuosa envers el conjunt d'usos humans del mar.

Cal ressenyar l'esforç fet pel sector pesquer durant els primers mesos de la pandèmia de la COVID-19. Com a sector essencial, sense disposar dels dispositius adients de protecció, van continuar sortint a la mar per proveir de peix a la cadena de distribució alimentària.

Tot i així, l'any 2020 ha estat un any dolent per a la pesca i per a l'aqüicultura. Les captures de peix, el nombre d'embarcacions, la producció aquícola i els ingressos del sector han caigut respecte de l'anterior, a conseqüència, no només de la COVID-19, sinó també dels fenòmens meteorològics extrems, com el temporal Glòria.

L'aqüicultura representa el 23,1% del peix de Catalunya, el 50% a escala mundial. Per això l'aqüicultura integrada podria significar una oportunitat de creixement blau del sector, atès que podria ajudar a reduir la generació de nutrients residuals.

És urgent impulsar l'economia circular i incorporar-la a les empreses per reduir els riscos mediambientals i la dependència de materials i assolir els objectius de desenvolupament sostenible.

La transició cap a l'economia circular és urgent. Catalunya avança en l'ús eficient dels recursos els darrers anys i és més eficient que el conjunt de l'Estat espanyol. La societat catalana usa 6,7 tones de recursos materials per habitant, per sota de l'Estat. La productivitat de l'economia catalana quant als recursos és de 4,5 € del PIB per quilogram de recurs consumit, és a dir, superior a la de l'Estat, però cal augmentar-la. De fet, Catalunya ha reduït el consum de materials respecte del PIB el 38,1% des del 2010 i ha passat de 35,5 kg/€ del PIB real l'any 2010 a 22 kg/€ del PIB real l'any 2017. Extreu el 74,2% dels recursos propis, i n'importa el 25,8%. Ara bé, la balança comercial és importadora, per tant, s'importen impactes ambientals. En aquest context, els fons *Next Generation*, en concordança amb el Pla d'acció d'economia circular de la UE, pot ser un vector impulsor d'aquesta transformació cap a l'economia circular.

TAULA 3. Indicadors d'economia circular. Catalunya 2017

Indicador	Percentatge o valor	Objectiu	Evolució
Extracció de recursos materials	74,2	Sense determinar	Augmenta
Importació de materials	25,8	Sense determinar	Augmenta

Unitats: percentatge o valor.

Font: elaboració pròpia a partir del DTS.

Catalunya progressa cap a l'objectiu de consum i producció responsables.

El Reglament (UE) 2020/853 significa una oportunitat per harmonitzar activitats sostenibles ambientalment (incentius, etiquetatge) i recuperar les empreses certificades que hi havia l'any 2011. A més, en el context del Pacte Verd Europeu, no s'haurien de generar productes tòxics i se n'hauria de reduir la toxicitat dels reciclats. Els consumidors han d'estar informats de l'impacte ambiental dels productes i s'ha de fomentar-ne el disseny que els permeti allargar-ne la vida útil.

El nombre d'empreses que van més enllà de les obligacions ambientals certificades amb sistemes de gestió, productes o serveis ecològics o de qualitat ambiental s'ha incrementat l'any 2020 (EMAS, Etiqueta Ecològica, Distintiu de Garantia de Qualitat Ambiental).

La despesa en protecció ambiental augmenta i la inversió en reduir la contaminació perd pes en favor de la prevenció. D'altra banda, l'impost sobre les instal·lacions que incideixen en el medi ambient hauria de frenar el deteriorament del medi natural en un context d'augment d'aquest tipus d'instal·lacions a Catalunya.

TAULA 4. Indicadors de producció i serveis sostenibles. Catalunya 2020

Indicador	Percentatge o valor	Objectiu	Evolució
Empreses certificades	545 empreses	Sense determinar	Augmenta
Despesa empreses en medi ambient (2018)	573 M€	Sense determinar	Augmenta

Unitats: percentatge o valor.

Font: elaboració pròpia a partir del DTS.

Augmenta la generació de residus, se'n recupera el valor del 58,8% tot i que no es compleix amb l'objectiu del PRECAT per a l'any 2020 (el 65%) i s'assoleix l'objectiu de reduir la petjada de carboni de la gestió de residus.

L'ús de material circular a l'Estat espanyol i a Catalunya és inferior al del conjunt de la UE (l'11,9%) i es podria incrementar. Cal més reutilització, reparació i reciclatge. També s'hauria de millorar la classificació per reciclar més i facilitar i simplificar a la ciutadania el lliurament dels residus perquè arribin ben classificats a les deixalleries. A més, cal augmentar la separació de residus en origen i prioritzar els fluxos de matèria orgànica, construcció i demolició, tèxtils i plàstics.

S'han de seguir fent esforços perquè la recollida selectiva assoleixi el 60% del total de la gestió de residus municipals, especialment l'orgànica, els envasos lleugers i els aparells elèctrics i electrònics. I també per reduir els materials impropis (el 18,8%) i tractar el 100%

de la fracció resta. Calen més mitjans, conscienciació i formació per assolir la correcta classificació dels residus a les deixalleries municipals i així reduir la presència de materials impropis.

Atès que no es reduirà el 15% dels residus urbans entre 2012-2020, cal seguir esforçant-se per aconseguir-ho el 2030, tal com preveu l'Estratègia d'economia circular de l'Estat espanyol 2010-2030. Les restriccions de la mobilitat a causa de la COVID-19 probablement hauran ajudat a reduir-los l'any 2020. Però les dades disponibles fins al 2019 mostren que la generació s'ha incrementat el 8,2% entre el 2012-2019. Ara bé, malgrat incrementar la població, la generació per habitant i dia es manté.

L'agroindústria i la construcció han de fer més esforços per reduir la generació de residus. Es necessita més col·laboració públicoprivada, més innovació i més ecodiseny.

Tret de l'agroindústria, la resta de sectors industrials han reduït la generació de residus, han superat l'objectiu de recuperació del valor dels residus i han guanyat circularitat (el 76,7%). Ara bé, com que la intensitat de generació de residus de la construcció ha augmentat, els esforços per reciclar-los s'han d'incrementar. Només tornen a ser útils el 56,2% dels materials usats i haurien de fer-ho el 75%.

TAULA 5. Indicadors de generació i gestió de residus. Catalunya 2019

Indicador	Percentatge o valor	Objectiu	Evolució
Reducció generació residus	38,7	-15,0	Augmenta
Valorització de residus	56,5	50,0 a 65,0	Augmenta

Unitats: percentatge o valor.

Font: elaboració pròpia a partir del DTS.

El sistema energètic català hauria d'augmentar l'eficiència, fins al 62,5% de mitjana de la UE-27. O sigui, més estalvi i més electricitat renovable i menys petroli i urani.

L'eficiència del sistema energètic català, del 56,9%, està retrocedint. La dependència dels combustibles fòssils i de l'urani, que és del 94,6%, s'hauria de reduir. L'ús d'energia primària renovable que és del 5,4% hauria d'augmentar. Per tant, calen més esforços per assolir la mitjana d'eficiència energètica de la UE-27 (el 62,5%).

No es compleix amb l'estalvi energètic planificat, sobretot al transport (-14,6% entre 2012-2020). La participació renovable és baixa (3,9% d'energia final), tot i haver fet un pas endavant per eliminar les barreres a l'autoconsum i cobrir part de la demanda amb energia renovable, especialment solar.

L'electricitat és la solució per descarbonitzar l'economia sempre que es faci amb renovables, que són més eficients energèticament i redueixen el factor carbó, per tant, els gasos amb efecte d'hivernacle que causen el canvi climàtic. Per aquesta raó, tant el sector del transport com el dels serveis han d'incorporar més electricitat renovable. De fet, ambdós han de fer esforços per reduir l'ús d'energia.

L'electricitat en el consum d'energia final representa el 25,1%, però hauria de ser del 35% al 45% l'any 2040 i descarbonitzar-se per reduir les emissions de CO₂. Ara bé, el consum d'electricitat ha baixat l'any 2020 en tots els sectors, tret del consum a les llars catalanes, que ha augmentat el 0,3% a conseqüència del confinament domiciliari i el creixement del teletreball, en un context en el qual l'usuari domèstic català paga l'electricitat el 5,3% més cara que la mitjana del conjunt de la UE-27.

S'està molt lluny d'assolir els objectius energètics planificats a Catalunya. El repte és instal·lar electricitat renovable d'acord amb el territori, ocupar el menor espai possible i aprofitar edificacions i construccions existents.

La potència elèctrica renovable instal·lada a Catalunya (el 34,1% de la capacitat elèctrica total) és inferior a la planificada per a l'any 2020 (el 50%) i a la del conjunt de l'Estat espanyol i la UE-27, especialment, l'eòlica, la solar i la de biomassa. La generació renovable (el 19,8%) tot i augmentar el 4,7% l'any 2020 respecte de l'anterior, tampoc assoleix l'objectiu planificat del 36,0% l'any 2020.

TAULA 6. Indicadors de producció i ús d'energia. Catalunya 2020

Indicador	Percentatge o valor	Objectiu	Evolució
Increment estalvi energètic (2019)	-1,7	+14,6	Disminueix
Energia final renovable (2019)	3,9	20,0	Augmenta
Potència elèctrica renovable sobre la total	34,1	50,0	Augmenta
Electricitat renovable	19,8	36,0	Augmenta

Unitats: percentatge o valor.

Font: elaboració pròpia a partir del DTS.

Els danys pels episodis climàtics extrems i violents a Catalunya han augmentat. Cal conscienciar i sensibilitzar les persones quant al risc climàtic, així com tenir-lo en compte en els ajuts, inversions i finançament.

Cal tenir en compte que la temperatura atmosfèrica a la Mediterrània s'incrementa per damunt de la projectada als models climàtics i més de pressa que la mitjana mundial. La costa del Delta de l'Ebre ha reulat de mitjana 10 metres cada any i el nivell de mar puja. Des de l'any 1957 han desaparegut 150 hectàrees i l'any 2050 podria desaparèixer la meitat del Delta.

El risc augmenta de la mà de la perillositat i la vulnerabilitat. Les infraestructures costaneres estan més exposades a episodis extrems i augmenten les esllavissades. Molts municipis catalans ara són vulnerables. D'altra banda, la prevenció i el monitoratge han fallat i s'ha perdut la capacitat de protegir les platges a mesura que s'han anat erosionant.

TAULA 7. Indicadors de canvi climàtic. Catalunya 2020

Indicador	Percentatge o valor	Objectiu	Evolució
Temperatura atmosfèrica	+2,0 °C	+1,5 °C	Augmenta
Nivell del mar	+0,33 cm any	0 mm	Augmenta

Unitats: percentatge o valor.

Font: elaboració pròpia a partir del DTS.

Per encarar l'emergència climàtica, els canvis s'han d'accelerar i les mesures s'han de mantenir en el temps. Els objectius de desenvolupament sostenible (ODS) han d'estar present en totes les accions del Govern.

L'acció climàtica i ambiental pot ser un disruptor social i econòmic en la postpandèmia; representa una oportunitat per reforçar la col·laboració internacional i reduir el risc de futures pandèmies per l'escalfament global. De fet, l'emergència climàtica i ambiental s'ha situat en el centre de l'acció de govern de la UE (Pla objectiu climàtic 2020 de la UE dins del Pacte Verd Europeu), l'Estat (Projecte de llei de canvi climàtic i transició energètica en tràmit i Pla nacional d'energia i clima 2021-2030) i Catalunya.

El canvi climàtic afecta els recursos hídrics, augmenta la necessitat de dessalinitzar i reutilitzar l'aigua. De fet, impacta en la disponibilitat d'aigua, la generació elèctrica renovable i el preu de la llum. També afecta la vida submarina i les instal·lacions del litoral, així com la qualitat de l'aire. A més, aguditza les desigualtats perquè afecta les poblacions més vulnerables; per tant, calen mesures per conscienciar, educar i apoderar la ciutadania.

TAULA 8. Indicadors de mitigació i adaptació al canvi climàtic. Catalunya 2020

Indicador	Percentatge o valor	Objectiu	Evolució
Emissions CO₂ total (2018)	+13,8	-40,0	Augmenta
Intensitat emissions CO₂ (2018)	0,18 kg/€	Sense determinar	Disminueix
Emissions CO₂ regulades	-34,0	-25,0	Disminueix
Vehicles eficients	1,9	Sense determinar	Augmenta
Edificació eficient	1,8	Sense determinar	Augmenta

Unitats: percentatge o valor.

Font: elaboració pròpia a partir del DTS.

Els esforços per reduir les emissions de l'edificació mitjançant la rehabilitació energètica i del transport públic i privat elèctric han d'augmentar.

Cal observar que tot i el tancament de l'economia per la COVID-19, les emissions de CO₂ dels combustibles fòssils tan sols van caure el 8% entre gener i abril de l'any 2020 respecte de l'anterior.

L'objectiu de no emetre més emissions de CO₂ de les que es poden absorbir és un gran repte per tots els estats de la UE. Val a dir que en l'augment de les emissions influeix també l'increment de la població, el PIB per càpita, la intensitat energètica de l'economia i el factor carbó a l'energia. Així, malgrat que la intensitat de les emissions a Catalunya és inferior a la de l'Estat i tendeix a reduir-se tant a la societat com a l'economia, la població ha augmentat i la mobilitat i l'edificació encara no són prou sostenibles.

- **Edificació.** Només l'1,8% dels edificis de Catalunya són eficients quant a emissions i només l'1,9% ho són energèticament. Per tant, calen mesures de rehabilitació per reduir les emissions, el consum energètic i crear ocupació, així com millorar la climatització de llars, comerços i oficines (electrificació de processos, bombes de calor, robotització i digitalització). Aquí tornen a tenir una paper transcendental els fons *Next Generation* per avançar decididament en la rehabilitació del parc d'habitatges català.

- **Mobilitat.** Tan sols l'1,9% del parc de vehicles és eficient a Catalunya. L'Administració, la indústria i la societat han de col·laborar per incentivar la tecnologia del vehicle elèctric al transport públic i privat i reduir les emissions de diòxid de nitrogen i el soroll, entre d'altres. De nou, cal aprofitar les oportunitats de finançament del Fons *Next Generation*.

L'anàlisi que es formula en el capítol IV d'aquesta Memòria sobre els drets socials en matèria d'educació, salut, inclusió social i habitatge, reflecteix l'impacte profund de la pandèmia de la COVID-19 en les **condicions de vida** de la ciutadania. Si bé cal valorar els esforços esmerçats pels poders públics per combatre els pitjors efectes, el cert és que s'observa un impacte desigual segons la situació socioeconòmica de les persones. Aquest fet ha d'ocupar el Govern amb l'objectiu d'evitar una possible cronificació de les persones més afectades per la pandèmia, amb el corresponent increment de les desigualtats, ara que es comença a sortir d'aquesta situació d'emergència social. Enguany, gràcies a l'elaboració d'un ampli informe sobre el dret a l'habitatge, el CTEESC ha fet una llarga llista de recomanacions al Govern, que en aquestes consideracions es resumiran.

Primerament, però, cal fer unes consideracions en relació a la realitat demogràfica del país, sacsejada també per la pandèmia. Les dades demogràfiques d'un país generalment no presenten canvis bruscos sinó que, ben al contrari, les tendències mantenen les seves trajectòries amb petites fluctuacions. Però aquest no ha estat el cas de l'any 2020 quan molts dels indicadors demogràfics s'han vist alterats per la irrupció de la pandèmia de la COVID-19.

La pandèmia de la COVID-19 ha marcat un punt d'inflexió en la tendència ascendent registrada els darrers anys respecte a la població resident a Catalunya, de tal forma que la corba vira el seu signe i ara és descendent. Així ho corroboren les xifres provisionals del Padró continu d'habitants a 1 de gener del 2021 que, sobre una població total de 7.756.928 habitants a Catalunya, posen de manifest un descens en els registres de 23.551 persones (el -0,3%). Tot i això, globalment la davallada és més aviat suau com a conseqüència de l'equilibri entre el moviment natural, on s'han produït canvis significatius al llarg de l'any 2020, i els moviments migratoris, que redueixen la intensitat, però mantenen un cert dinamisme.

La baixada de la natalitat es precipitarà al llarg de l'any 2021.

La natalitat, que ja mostrava una trajectòria descendent els darrers anys, constituirà un dels desafiaments a assolir en un futur proper. Les dades definitives del 2019, les darreres disponibles, mostren com la baixada de la natalitat segueix la trajectòria iniciada l'any 2008, però no és fins al 2019 quan es registra el valor més baix a dins d'aquest període, amb 61.548 nadons. Alhora també decreix la taxa de fecunditat de les dones de 15 a 49 anys (35,4 nascuts vius per cada 1.000 dones en aquesta franja d'edat) i la taxa bruta de natalitat (8,02 nascuts vius per cada 1.000 naixements), mentre l'edat mitjana a la maternitat continua la seva tendència a l'alça, arribant als 32,3 anys.

Lluny de millorar, la natalitat avança en la seva caiguda segons les dades provisionals del primer semestre del 2020 i s'agreuja de forma abrupta en el mes de desembre segons l'estimació mensual del nombre de naixements que publica l'INE. Comparativament, els naixements registrats el primer semestre són 29.067, xifra inferior a la comptabilitzada en el mateix període del 2019 (30.099 naixements, el 3,4% menys). Alhora, la nova estadística

experimental que ofereix l'INE estima que el mes de desembre del 2020 tindrà lloc un descens de la natalitat del -20,4% per a Espanya i del -18,8% a Catalunya. Tot i així, com la natalitat no registra un descens tan acusat en altres mesos de l'any 2020, la variació anual estimada serà menys intensa que la del darrer mes (del -5,8% i del -5,5%, respectivament).

En aquest context, el CTESC constata que cal estar amatents a la consolidació d'aquestes previsions, atès que els efectes de la pandèmia en la natalitat, per raons obvies, no seran prou visibles fins a l'any 2021. Serà aleshores quan es podrà constatar com influeixen les previsions econòmiques i laborals derivades de la crisi del COVID-19 en les decisions d'ajornament de la maternitat o els efectes de la reducció en l'accés als mètodes de reproducció assistida durant el 2020, mètodes especialment rellevants en les maternitats tardanes, tan freqüents en els darrers anys.

La mateixa tendència decreixent registrada en la natalitat és extensiva a la nupcialitat, si bé de forma més moderada. El nombre de matrimonis registrats el 2019 ha estat de 26.939 (799 menys, el -2,7%), xifra que es concreta en una taxa de nupcialitat del 3,5‰. Alhora les conseqüències de la pandèmia de la COVID-19 en la nupcialitat, ja es visualitzen el primer semestre del 2020 amb una reducció del 60%, com a resultat del període de confinament i de les posteriors restriccions de la mobilitat i d'assistència a activitats socials i religioses. Així, tot i que es preveu una certa recuperació de les xifres el segon semestre, és molt possible que anualment el nombre de matrimonis del 2020 decaigui respecte el 2019.

Tot i així, cal tenir present que en l'actualitat iniciar un projecte familiar no sempre és fàcil, més si es tenen en compte les condicions econòmiques i laborals que viuen moltes persones, i, en especial, la joventut, com a conseqüència de la pandèmia de la COVID-19. Tal com s'enunciava en l'informe *Polítiques de suport a les famílies*, elaborat pel CTESC (2019) hi ha alguns factors concrets que poden resultar determinants i tenir un gran impacte en el cicle vital familiar, ja sigui en el seu inici com en la consolidació del projecte familiar. Entre les múltiples causes enunciades en l'informe, que retarden o impossibiliten la constitució de nuclis familiars, convé destacar les dificultats per a l'emancipació, les situacions laborals derivades d'una ocupació baixa, d'alts nivells d'atur, de temporalitat o de treball informal, els problemes d'accés a l'habitatge pel seu cost, juntament amb polítiques i instruments de suport a les famílies que podrien resultar insuficients.

Les xifres publicades per l'Observatori Català de la Joventut l'abril del 2021 corroboren les grans dificultats a les quals s'ha enfrontat el jovent en l'actualitat, més si vol endegar un projecte familiar. En primer lloc, destaca que el primer trimestre del 2021 la taxa d'emancipació registra un mínim històric, atès que cau fins al 18%, la xifra més baixa del segle. Alhora, les condicions laborals també s'agreugen. L'Enquesta de població activa d'aquest període mostra que la taxa d'ocupació juvenil continua caient i se situa en el 44,6%, mentre que la taxa d'atur creix fins al 24,3% i la temporalitat es consolida com una forma de contractació força habitual entre les persones joves, de tal forma que el 48,3% dels seus contractes són temporals, si bé aquesta xifra descendeix fins al 13,5% entre els contractes de les persones de més de 29 anys. En relació amb els problemes per accedir-hi i mantenir l'habitatge a Catalunya que s'analitzaran més endavant, només enunciar que, tot i una certa contenció en els preus del lloguer i la desacceleració dels preus de compra d'alguns habitatges, les dificultats persisteixen, especialment si es combinen amb les condicions laborals enumerades.

Similar comportament al de la nupcialitat es pot anticipar en relació amb el nombre de separacions i divorcis, ja que, al marge de petites fluctuacions cada dos anys, la tendència descendent es manté des de l'any 2007, sent especialment acusada els anys 2008 i 2009 quan la crisi econòmica va ser més intensa. A més, cal tenir present que la variació interanual del 2019 ja ha estat molt significativa, atès que amb 1.000 ruptures menys suposa un descens del 5,6% (16.705 ruptures en total, 16.129 d'elles divorcis).

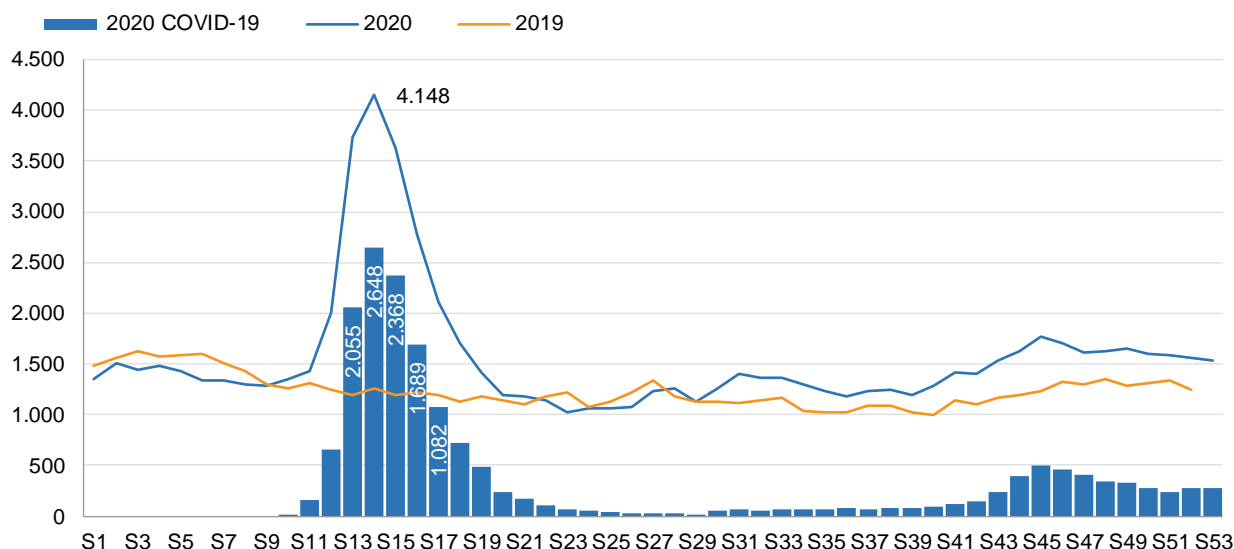
La mortalitat registra un màxim històric el 2020.

Però, indiscutiblement, on la pandèmia ha deixat l'empremta més coent és en la mortalitat. Cal recordar que el 2019 van haver-hi 64.547 defuncions registrades, un descens interanual del 3,0% (2.075 menys), de tal forma que es trencava la tendència ascendent dels dos anys anteriors.

A partir d'aquí, l'efecte de la pandèmia de la COVID-19 sobre la mortalitat és conclouent i capgirarà el comportament d'aquests indicadors. Segons les dades estimades per l'INE sobre el nombre de defuncions setmanals durant el brot de la COVID-19, al llarg del 2020 s'han produït 82.753 defuncions. Aquesta xifra suposa que, de confirmar-se, hi ha 18.393 defuncions més que l'any anterior, el que percentualment denota un creixement de la mortalitat del 28,6%.

Les previsions apunten que l'augment de la mortalitat viscuda al llarg del 2020 mantindrà el seu creixement al llarg del primer semestre del 2021, si bé els càlculs científics apunten a una disminució de la intensitat per l'efecte de la vacunació que ja s'ha iniciat en una part important de la població, la més vulnerable davant el virus. Altrament, l'impacte de la pandèmia s'estén a l'esperança de vida que, si bé es recuperarà en els propers anys, en molts dels països del nostre entorn ha patit un retrocés que no s'havia vist en molt de temps.

GRÀFIC 4. Evolució del nombre de defuncions per setmana. Catalunya 2019-2020

Unitat: nombres absoluts.

Nota1: Les dades de defuncions globals explotades per l'INE són estimades a partir de la setmana 27 del 2020, mentre que les dades de l'any 2020 fins a la setmana 26 són provisionals. Les dades de 2019 i anteriors són definitives.

Nota 2: Les dades de defuncions 2020 COVID-19 corresponen a casos confirmats o sospitosos de COVID-19 publicades pel Departament de Salut i explotades per l'Idescat.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE i d'Idescat, a partir de les dades del Departament de Salut.

El 2020 ha tingut lloc un fre de la immigració i un alentiment de l'emigració.

Quant als moviments immigratoris cal destacar que, segons les dades del Padró municipal a 1 de gener de 2020, es manté la tendència de creixement iniciada cinc anys enrere. El pes de la població de nacionalitat estrangera creix fins al 16,2%. En aquest punt cal tenir present que, malgrat que no es disposa de les dades definitives sobre la immigració desenvolupada durant l'any 2020, tot apunta a què les tendències de creixement perdin força o bé canviïn de signe, com a conseqüència de les restriccions a la mobilitat que s'han fixat a Catalunya, a Espanya i a molts països del nostre entorn al llarg de l'any 2020 i de les mesures per fer front a la pandèmia que han provocat una constricció de l'activitat econòmica i productiva al territori. Sobre aquestes tendències que marquen un fre en la immigració s'orienten les dades provisionals del Padró continu d'habitants a 1 de gener del 2021, on es fa palès un descens de la població de nacionalitat estrangera, que es concreta en 15.581 persones menys (el -1,2%).

Quant als moviments migratoris, el CTESC constata que caldrà estar amatents a la recuperació econòmica i dels efectes derivats de la pandèmia en els països de destinació i en el nostre territori, en tant que això pot condicionar les decisions migratòries de moltes persones.

Davant la situació tràgica que es viu diàriament a la Mediterrània, cal buscar el consens polític per prendre les mesures necessàries per trobar una sortida humanitària i solidària. Val a dir que arran de la crisi migratòria viscuda els darrers anys, en l'àmbit de la UE s'ha posat en relleu la necessitat de reformar les normes sobre els fluxos migratoris i en matèria d'asil. Amb aquest objectiu al setembre del 2020 la Comissió Europea ha proposat un nou pacte sobre migració i asil, per tal d'establir un marc europeu comú global per a la gestió de l'asil i la migració, que inclou diverses propostes legislatives.

I, a part dels moviments migratoris d'entrada i sortida al país, un altre aspecte on caldrà fer atenció els propers anys té a veure amb la distribució de la població dins del territori català. Sens dubte, serà rellevant analitzar si es consoliden els canvis residencials que poden haver tingut lloc durant el període de pandèmia de la COVID-19. S'ha fet evident que el confinament i les restriccions a la mobilitat han generat de forma sobtada l'expansió del treball a distància per a moltes persones treballadores.

En aquest context, el CTESC assenyala que el treball a distància pot arribar a facilitar una distribució territorial diferent de la població, que pot facilitar que les àrees menys poblades guanyin residents i oferir-les una oportunitat de creixement. Però, justament en aquestes àrees, també planteja altres reptes com l'accés als serveis sanitaris i socials, a l'habitatge, garantir unes bones connexions de mobilitat i de transport públic, entre d'altres. Alhora el treball a distància ve condicionat per una bona implantació i distribució de les xarxes tecnològiques (connectivitat 5G i una fibra òptica de qualitat).

Entrant en l'àmbit de la **salut**, el primer que es vol constatar és que la pandèmia de la COVID-19 ha posat de manifest les vulnerabilitats dels sistemes sanitaris d'arreu del món i del sistema de vigilància epidemiològica internacional per fer front a una crisi sanitària d'aquestes característiques. Tant l'OMS com l'OCDE constaten que aquestes vulnerabilitats han tingut implicacions profundes en els sistemes sanitaris, la salut de les persones, l'economia dels països, la confiança en els governs i la cohesió social.

La rapidesa i l'escala de la propagació de la nova malaltia va desbordar fins i tot alguns dels sistemes sanitaris més resilients del món. Al mateix temps, l'OMS i l'OCDE confirmen l'impacte desigual de la pandèmia de la COVID-19 en els països i les persones segons el tipus de resposta activada i dels nivells d'exclusió social, entre d'altres factors.

S'ha de reforçar la resiliència dels sistemes sanitaris davant la possibilitat de crisis futures.

Per tot plegat, l'OMS i l'OCDE consideren que cal reforçar la resiliència dels sistemes sanitaris davant de crisis futures a través de: 1) la col·laboració i la solidaritat internacional; 2) la digitalització de les dades; 3) el reforç de l'atenció primària i la salut pública; 4) l'atenció als determinants socials de la salut i la prevenció de les malalties no transmissibles; 5) l'atenció a les malalties transmissibles relegades durant la pandèmia; 6) la producció, distribució i accés equitatiu, sense discriminacions, a les proves, medicaments i vacunes contra la COVID-19; i 7) una recuperació econòmica sostenible

Cal reforçar les polítiques de salut pública i atendre els determinants socials de la salut.

D'acord amb l'OCDE, les fragilitats del sistema sanitari europeu es poden atribuir, almenys en part, al fet que no havien variat significativament la seva perspectiva sobre el concepte de salut i continuaven destinant els pressupostos a l'acció curativa més que no pas a la preventiva. Al mateix temps, l'OMS adverteix que les actuacions comunitàries de promoció i prevenció de la salut són més rendibles que les actuacions de tractament de les malalties i restauració de la bona salut.

El fet que l'afectació i la mortalitat per COVID-19 tingui un gradient socioeconòmic clar ha posat de manifest, més que mai, la importància que tenen els determinants socials de la salut i la necessitat de donar més rellevància a les polítiques de salut pública.

- Així, la percepció de la salut per part dels catalans i catalanes és globalment positiva (vuit de cada deu persones la valora bé), però les dades de les diferents onades de l'ESCA posen de manifest l'existència de desigualtats de gènere, classe social i nivell d'estudis en un ampli conjunt d'indicadors, tant epidemiològics com d'hàbits i estils de vida, ús dels serveis de salut i consum de fàrmacs.
- Per la seva banda, l'esperança de vida ha millorat considerablement al llarg dels últims vint anys, però l'esperança de vida lliure de discapacitat s'estanca i l'esperança de vida en bona salut experimenta un cert empitjorament, fets que haurien de motivar el desplegament de la salut a totes les polítiques (educació, habitatge, urbanisme, transport, etc.) i la integració de les atencions socials i sanitàries.
- Les primeres causes de mort són les malalties per càncer i les malalties del sistema circulatori. Alhora, els tumors ocasionen el 52,2% dels anys potencials de vida perduts en les dones i el 38,8% en els homes. Tots ells són problemes de salut estretament relacionats amb els hàbits i els estils de vida de les persones (alimentació, activitat física, tabaquisme, etc.).

- No es detecten millores significatives a l'entorn de l'alimentació saludable, l'activitat física, el tabaquisme i el consum d'alcohol, i la distribució poblacional d'aquests hàbits i de l'excés de pes és desigual en funció del gènere, la classe social i/o el nivell d'estudis de les persones.
- La mortalitat evitable mitjançant la rehabilitació i el tractament mostra una tendència descendent, mentre que la mortalitat evitable a través de la promoció i la prevenció diuix una tendència ascendent que només s'estabilitza al 2018.

Amb la informació dels paràgrafs anteriors, sembla evident que a Catalunya hi ha un gran potencial de millora en l'àmbit de la salut i de la igualtat en salut a través del desplegament de polítiques de salut pública i de polítiques sanitàries intersectorials.

Cal apostar decididament per la implementació d'un model integrat d'atenció social i sanitària.

Els reptes generals de l'envelliment poblacional i, més concretament, l'impacte de la COVID-19 en les residències per a gent gran i per a persones amb discapacitat, fan encara més evident la necessitat urgent d'apostar per la implementació d'un model d'atenció integrada social i sanitària. L'adequació del model d'atenció actual a les necessitats de les persones compta amb un consens fort i creixent, tal com ho demostra l'aprovació per part del Ple del Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya d'un informe sobre la integració de les atencions social i sanitària el 17 de desembre de 2018, àmpliament comentat en edicions anteriors.

Cal donar resposta a la situació d'infradiagnòstic que ha provocat la pandèmia.

L'impacte de la COVID-19 també ha estat evident en àmbits com la donació i el trasplantament d'òrgans sòlids i les llistes d'espera. Pel que fa al primer, en el cas de Catalunya, les dades disponibles per al 2020 posen de manifest que després de diversos anys amb rècords històrics consecutius, l'activitat de donació i trasplantament d'òrgans sòlids ha experimentat una caiguda important.

Alhora, les llistes d'espera disminueixen, però la reducció de l'activitat de consultes externes i derivacions, juntament amb l'increment dels temps d'espera d'algunes intervencions, estaria posant de manifest l'existència de problemes d'accessibilitat al sistema. Aquest fet planteja la qüestió de l'infradiagnòstic i les seves conseqüències epidemiològiques i assistencials a curt i mitjà termini. Tant les llistes d'espera com l'infradiagnòstic són generadors de morbiditat potencialment evitable.

La pandèmia ha servit per posar en evidència la procrastinació d'altres reformes pendents del sistema sanitari català, així com la paralització o manca de desenvolupament de lleis adequades aprovades fa anys. Tal com es va indicar a l'MSEL del 2019, la pandèmia pot reinterpretar-se com a una finestra d'oportunitat per repensar i transformar el sistema sanitari, fent-lo molt més resilient i útil.

El 21 de setembre de 2020, el Comitè d'Experts per a la Transformació del Sistema Públic de Salut va presentar el seu informe "30+ mesures per enfortir el sistema de salut", les quals es basen en un conjunt de principis inspiradors que recorden molt les propostes del Decàleg

per a la reforma del Sistema de Salut de Catalunya, presentat poc abans (el 12 de juny de 2020) a la Comissió per a la Reconstrucció Social i Econòmica del Congrés dels Diputats:²¹ 1) finançament suficient, 2) salut pública sòlida, 3) modernització de la gestió dels centres, 4) model assistencial integrat, 5) lideratge professional, 6) participació ciutadana, 7) recerca i innovació competitives i 8) transformació digital.

L'any 2020 les despeses liquidades del Departament de Salut s'incrementen el 27,3%.

Tot i això, cal posar en valor l'esforç econòmic fet pel Departament per combatre la pandèmia, el qual s'ha traduït en un increment de les despeses liquidades del Departament de Salut de 2.861,3 M€ entre els anys 2019 i 2020, és a dir, el 27,3% més.

Des d'un punt de vista consolidat, les partides que més han augmentat les seves obligacions reconegudes entre els anys 2019 i 2020 són els concerts (1.957,8 M€) i les inversions reals (120,7 M€) del Servei Català de Salut i les remuneracions de personal (260,6 M€), els altres béns i serveis diferents dels subministraments i dels concerts (85,6 M€) i les inversions reals (72,9 M€) de l'Institut Català de Salut.

Per la seva banda, la despesa COVID-19 que reporta el Departament d'Economia al Ministeri d'Hisenda i que engloba totes les entitats classificades com a Administració pública (AP) s'estima en 3.638,2 M€, dels quals 2.028,9 M€ corresponen a la despesa directa sanitària, 112,6 M€ a la despesa directa sociosanitària i 1.496,8 M€ a la despesa indirecta.

Finalment, l'estimació dels fons addicionals per atendre les necessitats derivades de la pandèmia procedents de l'Estat sumen 3.247,7 M€, dels quals el departament de Salut ha rebut 1.881,1 M€, el 57,9% del total.

La pandèmia ha suposat un test d'estrès per al sistema sanitari i ha evidenciat una certa manca de previsió en àmbits com l'atenció primària, la salut pública i les residències.

En l'informe d'activitat 2019 el CatSalut reconeix que la gestió de la pandèmia de la COVID-19 ha deixat una empremta en el sistema sanitari que hauria de servir per millorar la seva resiliència. De manera sintètica, i en resposta a la situació de l'any 2020, el CTEESC recomana tenir en compte les següents consideracions:

- **Es valora la necessitat, tal com reclamen els/les professionals de la salut, de dur a terme un nou pacte per a la sanitat.** En el seu decàleg, citat anteriorment, es considera que "és el moment d'establir un acord majoritari de les forces polítiques en els àmbits de l'Estat i de Catalunya per tal d'habilitar els recursos per fer les reformes necessàries i posar la sanitat pública al nivell del que demana la societat".
- Les pressions que imposen els canvis sociodemogràfics i les morbiditats associades, així com la recurrència de nous esdeveniments epidemiològics (epidèmies i pandèmies), no es poden assumir durant molt més temps sense tensionar excessivament el sistema sanitari i els/les professionals. El finançament del sistema sanitari català es troba per

²¹ Aquest decàleg va ser elaborat pel Consell de Col·legis de Metges de Catalunya (CCMC), la Societat Catalana de Gestió Sanitària i el Consell de Col·legis d'Infermeres i Infermers de Catalunya.

sota de la mitjana dels països del seu entorn. Concretament, l'any 2018 la despesa sanitària pública a Catalunya equival al 5,3% del seu PIB enfront del 6,4% al conjunt de la UE. Si es té en compte la despesa liquidada en Salut l'any 2020, aquest percentatge augmenta fins al 6,0% per efecte de l'increment de la despesa sanitària i la caiguda del PIB derivats de la pandèmia. **Cal incrementar la dotació pressupostària del sistema de salut, orientar aquesta millora cap als àmbits i funcions considerats estratègics, així com impulsar l'avaluació** de les mesures i prestacions per millorar l'eficiència dels recursos pressupostaris. Una possible via seria consolidar part de les despeses consolidades dedicades a la lluita contra la COVID-19.

- En aquest sentit, cal recordar que Catalunya arrossega des de fa anys un dèficit d'infermeres i infermers, la qual cosa es tradueix en sobrecàrrega de treball i malestar professional. D'acord amb les últimes dades disponibles (2017), la ràtio de personal d'infermeria (6,1) es manté per sota de la ràtio de la UE-27 (8,2) i l'OCDE-36 (8,8). **La pandèmia de la COVID-19 ha fet més evident que mai la necessitat d'augmentar la ràtio de personal d'infermeria.**
- Segons el “decàleg” dels i de les professionals sanitaris, calen “més recursos per a equips i infraestructures” i, concretament, es considera que “el 40% de la despesa s'ha de destinar a **la millora d'infraestructures, en molts casos obsoletes, equipaments sanitaris, tecnologia sanitària i equipaments tecnològics per avançar en la telemedicina i la salut digital**”.
- Per la seva part, el Comitè d'Experts per a la Transformació del Sistema Públic de Salut considera que “**cal avançar cap a un model de gestió pública moderna i orientar els centres cap a la millora de resultats**”, atès que “els centres sanitaris són institucions que gestionen un alt volum de recursos econòmics i humans i que estan sotmesos a restriccions de gestió pròpies de l'entorn administratiu”.
- També considera que “Catalunya disposa d'un sistema de recerca pública en salut d'excel·lència, però fràgil, supeditat a convocatòries públiques competitives i sense consolidació en recursos humans” i, per aquest motiu, recomana “**augmentar el finançament per càpita en recerca, apostar per la tríada assistència, docència i investigació i augmentar la transferència tecnològica**”.
- **S'ha de reforçar l'atenció primària.** Concretament, **cal dotar-la de més recursos i autonomia**, dissenyar estructures directives diferenciades i augmentar les capacitats de resolució, diagnòstic i accés a proves complementàries d'aquest nivell assistencial per tal de superar l'“hospitalocentrisme” dominant. **Cal facilitar la connexió de l'atenció primària amb la comunitat** i s'ha d'avançar, com ja s'ha dit, en la integració de l'atenció primària amb l'atenció social.
- El Comitè d'Experts per a la Transformació del Sistema Públic de Salut adverteix que els i les professionals de la salut pateixen “un elevat grau de *burnout* i precarització” i que tenen uns “nivells de retribució per sota de la mitjana europea”. **És del tot necessari millorar el reconeixement de la funció social dels i les professionals sanitaris, el seu grau d'autonomia organitzativa i les seves condicions laborals**, especialment en relació amb la seguretat, la temporalitat, les càrregues de treball, les ràtios, els salaris, la formació i promoció, la conciliació amb les seves vides personals i familiars i, en

el context actual, amb les infeccions de la COVID-19 (reconeixement de malaltia professional) i l'impacte de la pandèmia en la salut mental.

- **S'han de repensar i redimensionar els perfils professionals en totes les etapes formatives i en el desplegament de rols i funcions en els dispositius sanitaris**, per tal de garantir l'adequació de les professions sanitàries a les necessitats actuals. S'observen llacunes formatives en camps com urgències i emergències, així com marges de millora en relació amb la capacitat i autonomia de les organitzacions sanitàries, la incorporació de noves professions als equips assistencials, la reformulació de l'atenció d'urgències, la simplificació burocràtica, etc.
- Pel que fa a la integració de les atencions social i sanitària, el Comitè d'Experts per a la Transformació del Sistema Públic de Salut proposa **“evolucionar cap a un model que posi l'enfocament en l'atenció als pacients crònics, amb abordatges multidisciplinaris i amb integració dels serveis sanitaris i socials”**. Per la seva banda, en el “de-càleg” es proposa articular “un nou acord [entre tots els agents implicats] que garanteixi l'atenció a les residències, tenint en compte les necessitats sanitàries i socials de les persones amb més risc i fragilitat”.
- L'evidència empírica adverteix dels impactes negatius que està provocant la pandèmia de la COVID-19 en la salut mental de les persones arran de la por i la incertesa, els confinaments, les seqüeles de la malaltia i, sobretot, de la pèrdua del lloc de treball i dels ingressos (els dos predictors més importants en el context de la pandèmia). **Convé articular un pla d'actuació de salut mental per donar una resposta adequada i suficient a les persones i col·lectius amb més risc: infants, persones grans, persones que viuen soles, persones en risc d'exclusió social, professionals de la salut i l'assistència, etc.**
- **També s'ha de garantir una atenció adaptada i específica a les persones amb simptomatologia prolongada de COVID-19**, fet que les exposa a riscos de salut per impacte emocional i per possibles complicacions o cronificacions en forma de seqüela sobre algun òrgan.
- **El risc de patir futures crisis sanitàries fa necessari disposar d'un sistema de vigilància epidemiològica fort, amb capacitat d'antelació i de resposta proactiva, basat en criteris d'actuació científica i interconnectat amb el món global**, tal com demanen l'OMS i l'OCDE. Un dels objectius prioritaris de la millora dels sistemes de vigilància epidemiològica ha de de ser la digitalització i interoperabilitat de les dades, per facilitar la seva difusió i la capacitat de reacció i resposta. A més, el Comitè d'Experts per a la Transformació del Sistema Públic de Salut valora que l'epidèmia de la COVID-19 ha suposat un accelerador en els processos de transformació digital i que **cal aprofitar aquesta oportunitat per “cal avançar en l'ús de la telemedicina i les innovacions que siguin cost-efectives” i per “desenvolupar projectes digitals intersectorials entre els àmbits de la salut i social”**.
- Un dels recursos més directament relacionats amb la capacitat de resposta durant les fases de mitigació de la COVID-19 han estat les unitats de cura intensiva (UCI). La situació de Catalunya i del conjunt de l'Estat és de vulnerabilitat degut a la baixa ràtio de llits de cures crítiques i de llits hospitalaris en general, sobretot si es comparen amb

altres països i amb el nombre de d'infeccions de COVID-19. En aquest sentit, **convindria incrementar la ràtio d'aquest recurs a Catalunya, així com preveure adequadament i amb antelació la formació específica que requereixen els i les professionals sanitaris per treure'n el màxim profit.**

- Per últim, la manca inicial de materials sanitaris adequats per fer front a la COVID-19 va posar de manifest les debilitats derivades de les dependències respecte de països tercers, així com la importància de la sobirania sanitària. **És important poder garantir unes reserves estratègiques de materials que permetin fer front a futures emergències sanitàries. Al mateix temps, es fa recomanable definir a escala europea i internacional unes regles de joc justes i equitatives respecte 1) de les capacitats de fabricació de béns estratègics, 2) de la resposta solidària en cas de necessitat i 3) de la distribució de proves, medicaments i vacunes.**

Amb caràcter previ a les consideracions de fons sobre la situació de **l'educació, la formació i la qualificació professionals** a Catalunya, el CTESC vol posar en valor l'esforç fet per tota la comunitat educativa, per haver mantingut, en la mesura del possible, la docència presencial al llarg del curs 2020-2021.

El CTESC considera que malgrat tot, el curs acadèmic 2020-2021 s'ha pogut dur a bon port.

Tot i els confinaments puntuals i els mesos de docència híbrida en les etapes postobligatòries i universitàries, es pot afirmar que el curs 2020-2021 s'ha pogut superar de manera prou satisfactòria gràcies a la col·laboració, l'esforç i la implicació de tots els actors esmentats.

La diagnosi de l'estat de l'educació, la formació i la qualificació professionals és similar a la de l'any 2019...

La diagnosi general que es desprèn de l'anàlisi fet en la Memòria és similar a la de l'any anterior: la majoria d'indicadors presenten una evolució positiva, tant en termes quantitativus com qualitativus.

Un any més, creix el nombre de persones que es formen en el sistema educatiu i universitari, al mateix temps que els indicadors de rendiment mostren una millora. En l'educació obligatòria i secundària postobligatòria es redueix (o es manté) la taxa de repetició, creix la d'adoneïtat, la de graduació (tant a 4t d'ESO com a 2n de batxillerat) i la de rendiment dels estudis universitaris. També s'incrementa el nombre de persones titulades en FP. La taxa d'abandonament escolar prematur davalla respecte del 2019 i s'assoleixen els objectius de l'Estratègia Europa 2020 relatius a l'educació superior i l'educació infantil.

El pressupost del programa Educació del subsector de la Generalitat de Catalunya per a l'any 2020 s'incrementa el 17,8% respecte del 2017 i les darreres dades disponibles (principalment del curs 2018-2019) mostren un increment de l'import atorgat en beques i ajuts a l'estudi.

... però determinades tendències poden marcar una evolució a dues velocitats.

Ara bé, aquesta situació general conviu amb altres tendències que, si es mantenen en el temps, poden comportar que l'educació i la formació professional de les persones que viuen a Catalunya evolucionin a dues velocitats. D'una banda, ens trobaríem amb aquells col·lectius que poden iniciar, mantenir i consolidar una trajectòria educativa i formativa sòlida, amb resultats positius en termes d'integració social i laboral. De l'altra, hi hauria aquelles persones que per condicionants personals i/o socioeconòmics tenen dificultats per seguir la mateixa trajectòria, amb efectes negatius greus en termes personals, però també socials i econòmics.

Aquestes tendències poden resumir-se en tres. La primera apunta que la millora dels indicadors no es dona en tot l'alumnat, sinó que hi ha importants diferències en funció de les seves característiques.

- L'origen és la primera: hi ha 29,0 i 24,6 punts percentuals de diferència entre la taxa de graduació a 4t d'ESO de l'alumnat de nacionalitat espanyola i l'alumnat que prové del Magreb i del Centre i Sud-Amèrica (respectivament). D'altra banda, el pes de l'alumnat d'origen estranger en els programes de formació i inserció (els programes de segona oportunitat) és del 31,7%, el doble del que tenen de mitjana en els ensenyaments de règim general (el 14,9%) i tres vegades més del que tenen al batxillerat (el 8,4%).

Així mateix, la taxa d'abandonament escolar prematur de les persones nacionals de països de fora de la UE-27 és el doble que la de les persones nacionals.

- El nivell de complexitat de centre és la segona: és una de les variables que més influeix en l'assoliment de les competències bàsiques. Malgrat això, la Xarxa de Competències Bàsiques ha fet un esforç per minimitzar els efectes negatius en els resultats de l'alumnat que poden tenir els centres amb un nivell alt de complexitat.
- El sexe és la tercera característica que introdueix diferències: en la majoria d'indicadors analitzats hi ha un marcat biaix per sexe a favor de les dones.

En segon lloc, l'assoliment dels objectius de l'Estratègia Europa 2020 a Catalunya no és uniforme. Únicament s'assoleix l'objectiu relatiu a la participació adulta jove en l'educació terciària (amb un marcat biaix per sexe). L'objectiu relatiu a l'educació infantil està estancat, com també ho està la taxa d'abandonament escolar prematur, que porta més de cinc anys situada entre el 17 i el 18%, encara per sobre de l'objectiu del 15% per a Espanya i lluny del 10% per al conjunt de la UE-27.

Així mateix, la baixa participació de la població adulta en activitats d'aprenentatge permanent és un fet que a parer del CTEESC hauria d'activar totes les alertes.

En tercer i darrer lloc, no totes les dades analitzades incorporen els efectes de la pandèmia de la COVID-19, ja sigui perquè algunes d'elles s'elaboren amb un o més cursos de retard o bé perquè els efectes es manifestaran a mitjà i llarg termini. Tal com ja va alertar el CTEESC en l'edició anterior d'aquesta Memòria, la pandèmia ha tingut, té i tindrà un efecte intensificador dels problemes del sistema educatiu i formatiu.

En el curt termini, el tancament de centres educatius i universitaris ha tingut un impacte desigual entre els estudiants, condicionat en gran mesura per l'accés a l'educació en línia

(i tot el que comporta en termes de bretxa digital), que alhora està condicionat pel nivell socioeconòmic de l'alumnat i les famílies i pel tipus de centre.

El CTESC alerta que aquesta desvinculació amb les institucions educatives pot tenir efectes no només en l'aprenentatge, sinó també en la continuïtat educativa de molts joves, sobretot d'un entorn més vulnerable, amb conseqüències negatives en el mitjà i llarg termini. Així mateix, la pandèmia ha afectat la realització d'estades formatives a les empreses i la participació en programes de mobilitat dels estudiants universitaris.

És el moment per a un pacte nacional pel dret a l'educació.

En aquest context i coincidint amb l'inici de la XIII legislatura, el CTESC es referma en la necessitat d'impulsar un pacte nacional pel dret a l'educació, consensuat pels responsables polítics, la comunitat educativa, els agents econòmics i socials i la societat civil.

L'any passat el CTESC ja va afirmar que si s'afronta el moment actual com una oportunitat i s'introdueixen canvis en el sistema, aquests tindran efectes més enllà de la pandèmia i revertiran en la seva millora. L'OCDE qualifica aquest moment com la disrupció més gran de la història de l'educació. Igualment, altres institucions, com ara la Fundació Bofill, alerten que ens trobem davant un punt d'inflexió del sistema educatiu i formatiu a Catalunya.²²

Tal com es va proposar amb més detall en l'edició anterior de la Memòria, el CTESC considera que el pacte s'hauria d'estructurar al voltant dels següents eixos:

1. El professorat i el personal d'administració i serveis dels centres. El CTESC entén que sota la referència al professorat s'hi inclou altres persones d'altres disciplines (educació social, psicologia, etc.), no només el personal docent.
2. Una aposta clara per les competències i capacitats digitals de tota la ciutadania, enteses en sentit ampli i sense distingir per edat, sexe, lloc de residència ni nivell socioeconòmic.

La competència i capacitat digital enteses en un sentit ampli no només es refereixen a l'ús i l'accés als dispositius electrònics, sinó que també inclouen aspectes de seguretat, alfabetització mediàtica, pensament crític i lluita contra la desinformació, ús de les dades personals per part de les empreses tecnològiques, disponibilitat de programari de codi obert i lliure accés, etc.

3. Fomentar l'aprenentatge al llarg de la vida des de la perspectiva de l'equitat. El CTESC considera que aquest aprenentatge no només s'adquireix a través dels sistemes formals, sinó que també cal integrar l'aprenentatge no formal i l'informal. En aquest sentit, la formació adquirida durant el temps de lleure, les activitats extraescolars i les pràctiques laborals esdevenen elements determinants per a la millora de l'educació de totes les persones.²³

²² *L'estat de l'educació a Catalunya: anuari 2020. Dossier de premsa*, de 6 de maig de 2021. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 2021.

²³ Segons l'*Anuari 2020* de la Fundació Bofill, la participació en activitats de lleure educatiu i les extraescolars reforça, amplia i diversifica la quantitat d'aprenentatges dels infants, de tal manera que cada vegada té més

Cal reforçar els elements d'universalitat i equitat del sistema, sobretot a través de la política de beques i ajuts a l'estudi i una decidida aposta per la informació i orientació professional. El CTEESC alerta que les beques i ajuts a l'estudi han de tenir una finalitat educativa, si bé corren el risc d'esdevenir assistencials: els ajuts de menjador suposen el 59,6% del total de l'import atorgat en concepte de beques i ajuts a l'estudi a l'educació obligatòria.

L'equitat del sistema comporta de manera ineludible abordar la segregació escolar i afavorir l'escolarització equilibrada.

4. Cal integrar també l'excel·lència en l'aprenentatge al llarg de la vida. En aquest sentit, el CTEESC destaca la necessitat de fomentar l'aprenentatge i l'avaluació competencial més enllà de l'educació obligatòria, cap al batxillerat i la universitat.

És necessari incrementar el finançament públic en educació.

Els canvis necessaris i la millora del sistema no són possibles si no hi ha un increment clar del finançament públic en educació. Cal tenir en compte que l'increment de les obligacions reconegudes de l'any 2020 del 10,4% respecte del 2019 inclou l'increment de despesa vinculada a la COVID-19: 184,8 milions d'euros en el sistema educatiu i 39,7 milions d'euros en l'universitari. El CTEESC recomana consolidar aquest increment per aproximar el percentatge de la despesa pública en educació sobre el PIB als nivells del conjunt d'Espanya i de la UE.

Pel que fa a **la inclusió social**, en primer lloc, és bo recordar que les dades sobre evolució dels ingressos, risc de pobresa i exclusió social de l'Enquesta de condicions de vida (ECV) estan referides als anys 2018 i 2019 i, per tant, no permeten mostrar una visió dels efectes globals de la pandèmia de la Covid-19 en aquests àmbits. Tot i això, aquestes dades proporcionen informació sobre la situació social immediatament anterior a l'esclat de la pandèmia, permeten fer el seguiment de la implementació dels ODS de l'Agenda 2030, així com un balanç dels resultats de l'Estratègia 2020, una vegada finalitzat el seu període d'aplicació. Destacaríem els següents indicadors:

- Augmenta la renda mitjana de les llars catalanes entre les ECV 2018 i 2019, però aquesta evolució ve acompanyada per un lleuger increment de la desigualtat en la seva distribució. Així ho reflecteix l'indicador S80/S20, el qual ha estat incorporat per mesurar l'ODS relatiu a la reducció de la desigualtat. El valor d'aquest indicador se situa en el 5,4 en l'ECV 2019, és a dir, que el 20% de la població de Catalunya amb més renda obté 5,4 vegades els ingressos del 20% de la població amb menys renda. L'S80/S20 és més elevat a Catalunya que a la UE-27, amb un valor del 5,0 en l'ECV 2019.
- El risc de pobresa o exclusió social (AROPE) baixa del 24,7% al 23,6% entre les ECV 2018 i 2019. No obstant això, a Catalunya no s'ha acomplert l'objectiu marcat per l'Estratègia 2020 de reduir les xifres en aquest àmbit: el valor de l'AROPE en l'ECV 2019 (23,6%) és gairebé un punt superior al registrat en l'ECV 2009 (22,7%). Respecte de la

pes en l'èxit educatiu. En aquest àmbit la recerca mostra que hi ha importants diferències per nivell socioeconòmic de l'alumnat.

UE-27, amb un AROPE del 20,9% en l'ECV 2019, Catalunya també mostra un valor superior de l'indicador.

La disminució de l'ARPE entre les ECV 2018 i 2019 s'explica per la reducció de dos dels seus tres components: la taxa de risc de pobresa, la qual passa del 21,3% al 19,5%, i la privació material severa, la qual baixa del 6,5% al 5,7%. En canvi, augmenta del 5,8% al 8,3% la població que viu en llars on la intensitat del treball és molt baixa.

Cal destacar que Catalunya registra nivells de privació material severa superiors als de la UE-27 des de l'any 2018, la qual cosa suposa un trencament de la tendència històrica i permet afirmar que a Catalunya es comença a notar un cert esgotament de l'ajuda que la família i l'entorn poden prestar. Aquesta ajuda facilitava a les llars no haver de patir tantes restriccions en el consum, malgrat la vulnerabilitat en els ingressos que reflectien els valors elevats de risc de pobresa.

Augmenta el risc de pobresa de la infància i l'adolescència fins a situar-se en el 31%.

És preocupant constatar l'augment del ja elevat risc de pobresa de la infància i l'adolescència entre les ECV 2018 i 2019, fins a situar-se en el 31,0% de les persones de menys de 18 anys. Això vol dir que el 31,0% dels infants i adolescents a Catalunya viuen en llars vulnerables, amb uns ingressos per sota del llindar del risc de pobresa. Aquesta situació es pot relacionar amb l'efecte de l'atur a les llars (el 36,2% de la població aturada es troba en risc de pobresa) i sobretot amb la monoparentalitat (el 46,9% de les llars monoparentals estan en risc de pobresa). Un altre indicador a tenir en compte en aquest sentit és el risc de pobresa en el treball, el qual és del 12,1% a Catalunya, d'acord amb l'ECV 2019.

De fet, l'avaluació del Comitè de Protecció Social de la UE de l'any 2020 assenyala que un dels reptes d'Espanya és millorar les dades de risc de pobresa infantil, considerablement superior a la mitjana de la UE-27 (el 18,5%). També posa de manifest que l'impacte de les transferències socials en la reducció del risc de pobresa de la infància és substancialment inferior a la mitjana de la UE-27, així com que el suport general a la infància és baix i presenta un patró regressiu.

El CTESC alerta que la situació de vulnerabilitat d'aquests nens i nenes es pot haver agreujat pels efectes de les mesures sanitàries per fer front a la Covid-19. En aquest sentit, la suspensió de les classes presencials substituïdes per l'educació en línia han posat en evidència els efectes que la bretxa digital ha tingut en la igualtat d'oportunitats dels nens i nenes de les llars més vulnerables i ha minvat la capacitat del sistema educatiu per compensar la desigualtat i pal·liar la transmissió intergeneracional de la pobresa, la qual cosa pot tenir efectes perdurables al llarg de la vida d'aquests nens i nenes.

- Tot i que el risc de pobresa en el treball disminueix del 14,4% al 12,1% a Catalunya entre les ECV 2018 i 2019, cal ressaltar que Catalunya registra una taxa remarcablement superior a la de la UE-27, la qual és del 9,0% en l'ECV 2019. Aquesta circumstància ha estat assenyalada específicament pel Comitè de Protecció Social de la UE l'any 2020 com un dels reptes als quals Espanya ha de fer front.

Altrament, cal fer referència de manera específica a alguns indicadors sobre vulnerabilitat d'ingressos de les llars referits a l'any 2019 perquè poden ajudar a entendre les conseqüències econòmiques i socials de la pandèmia, atès que donen una idea de la fragilitat de la població, sobretot de la més vulnerable, davant les circumstàncies sobrevingudes:

- El 26,1% de la població catalana no té capacitat per fer-se càrrec de despeses imprevistes.
- El 50,8% de la població catalana té algun tipus de dificultat per arribar a fi de mes (el 6,2% té molta dificultat, el 20,5% arriba a fi de mes amb dificultat i el 24,1% amb certa dificultat) .

Així mateix, l'EPA proporciona indicadors sobre vulnerabilitat d'ingressos de les llars referits a l'any 2020, els quals mostren l'impacte de la pandèmia en aquest àmbit:

- Les llars sense ingressos augmenten el 14,4%, fins als 9,9 milers.
- Les llars amb totes les persones actives aturades augmenten el 16,9%, fins als 146,4 milers.
- Diverses organitzacions i entitats alerten que la pandèmia ampliarà la pobresa i la desigualtat a Catalunya.²⁴

Així mateix, diversos informes d'organitzacions, organismes i entitats d'atenció a les persones permeten donar una visió, encara que sigui parcial, dels efectes de la Covid-19 en la situació social a Catalunya. Les principals conclusions d'aquests informes són les següents:

- S'alerta que la pandèmia ampliarà la pobresa i la desigualtat a Catalunya pel seu fort impacte en els col·lectius més vulnerables. La concentració del deteriorament dels ingressos en els estrats que de partida ja tenien menys renda ha donat lloc a l'augment de les llars sense ingressos i a situacions de pobresa severa.
- La demanda a les entitats d'atenció a les persones ha crescut considerablement i part d'aquest increment està format per persones que mai no havien necessitat la seva ajuda. D'acord amb la Taula del Tercer Sector Social, 800.000 persones han requerit l'ajuda d'entitats del tercer sector a Catalunya l'any 2020.
- Quant als perfils de persones més afectades socialment per la pandèmia, l'ECAS identifica tres grups amb indicadors sovint molt pitjors que els del conjunt de la població: els i les joves, les dones i la població d'origen migrat. D'altra banda, cal fer referència a la

²⁴ Els informes consultats són els següents: *El virus de la desigualtat: com recomposar un món devastat pel Coronavirus a través d'una economia equitativa, justa i sostenible*. Oxford: Oxfam Internacional, 2021; *Impacte social de la pandèmia a Espanya: una avaluació preliminar*. C. Ocaña (dir.). Madrid: Funcas, 2020; *Un any acumulat de crisi: la realitat de les famílies acompanyades per Càritas el gener del 2021*. Dins *Observatori de la realitat social: la crisi de la Covid-19*, núm. 3 (març 2021). Càritas; *Balanç d'un any del Pla Creu Roja Respon*. Creu Roja Catalunya, 2021; *Una societat entre crisis*. Informe Insocat per a la millora de l'acció social, núm. 12 (desembre 2020). ECAS; *Balanç d'un any de pandèmia* (nota de premsa). Taula del Tercer Sector Social de Catalunya, 2021; *La crisi de la Covid porta al límit els treballadors immigrants precaris*. M. Ortega. *Ara.cat*. 9 de març de 2021.

bretxa digital, la qual ha deixat de ser només una conseqüència de l'exclusió per convertir-se també en un factor d'exclusió. Així, la manca de capacitació digital dificulta l'accés a drets bàsics, com ara a l'ingrés mínim vital (IMV).

L'any 2020, disminueix el nombre de pensions i pensionistes i el de persones beneficiàries del sistema d'atenció a la dependència, com a conseqüència de la pandèmia.

Pel que fa a les conseqüències de la pandèmia en la protecció social, s'han fet sentir en el sistema de pensions: l'any 2020, disminueix el nombre de pensions i pensionistes per primera vegada en tota la sèrie de registres de la Seguretat Social (des del 2005). Així, entre el 31.12.2019 i el 31.12.2020 s'han perdut 6.624 pensions i 6.574 pensionistes, com a conseqüència de l'efecte de la Covid-19 en les altes i baixes de pensions, amb una disminució de les altes motivada, entre d'altres causes, per la situació de l'activitat administrativa, i un augment de les baixes, per un increment de les morts de les persones de més edat.

La pandèmia també es pot relacionar amb el fet que l'any 2020 la cobertura de la despesa en pensions contributives amb els ingressos de les cotitzacions socials cau vint punts percentuals, fins al 69,7%. Aquesta evolució trenca amb la tendència registrada els anys anteriors, al llarg dels quals s'havia registrat una lleugera millora d'aquesta cobertura (del 86,8% al 89,6% entre els anys 2017 i 2019).

En aquest context, el novembre del 2020 s'aprova un nou informe de la Comissió del Pacte de Toledo, recuperant el consens polític al voltant de la defensa del sistema públic de pensions, set anys després de la ruptura que va suposar la reforma de les pensions aprovada el 2013. Les recomanacions de l'informe han de servir de base de negociació entre el Govern de l'Estat i els agents socials per reformar les pensions, tenint en compte que aquest procés s'emmarca en el procediment per a l'accés als fons comunitaris de recuperació i resiliència.

El CTESC considera que caldrà estar atents al resultat de les negociacions pel que fa a la reforma de les pensions, en el marc del diàleg social i de les recomanacions de la Comissió del Pacte de Toledo, tenint present que caldrà garantir que el sistema s'enfronti amb èxit als dos reptes que se li plantegen: ser sostenible financerament i, a la vegada, proporcionar unes pensions adequades.

És essencial replantejar el model de cures de llarga durada, en la línia de la prevenció i promoció de l'autonomia personal i les capacitats, tenint en compte l'impacte de gènere de les mesures aplicades.

Un altre sistema que ha patit les conseqüències de la Covid-19 ha estat el d'autonomia i atenció a la dependència, tenint en compte que té una presència majoritària de persones d'edat avançada. En efecte, entre el 31.12.2019 i el 31.12.2020, el sistema ha perdut 10.995 prestacions actives i 8.032 persones beneficiàries. Altres indicadors del sistema també donen una idea de l'impacte de la pandèmia, tant entre les persones sol·licitants com en l'activitat de l'Administració: les sol·licituds rebudes al llarg del 2020 han estat 31.432 (enfront de les 55.547 del 2019), les valoracions inicials efectuades al llarg del 2020 han estat 34.652 (enfront de les 48.254 del 2019) i els PIAS inicials realitzats al llarg del 2020 han estat 15.958 (enfront dels 23.988 del 2019).

Un any més, i des d'una perspectiva estructural que va més enllà del context de la pandèmia, el CTEESC reitera la necessitat de replantejar el model d'autonomia i atenció a la dependència, sota el paradigma de donar prioritat a l'impuls de la prevenció i al foment de l'autonomia i de les capacitats, posant la persona al centre, i tenint present que s'ha d'avançar vers la integració social i sanitària, element ja comentat en aquestes consideracions. Per tal d'avançar en aquesta línia, cal reforçar i professionalitzar el suport a les persones que romanen en el seu entorn, perquè, en cas contrari, es corre el risc que la família (i específicament les dones) hagi de fer front a una sobrecàrrega de feina.

Enllaçant amb l'anterior, el CTEESC considera ineludible que les mesures que s'apliquin al sistema tinguin en compte el seu impacte de gènere, atès que les dones tenen un paper central en el sistema, tant perquè són la majoria de les persones beneficiàries com perquè la majoria de les persones que realitzen tasques de cura són dones.

Les mesures de protecció social per fer front a la pandèmia es reflecteixen en l'augment de la despesa, tant de l'Estat com de la Generalitat de Catalunya.

Per fer front a les conseqüències socials de la pandèmia, al llarg de l'any 2020, tant des de l'àmbit estatal com català, s'han pres mesures en matèria de protecció social destinades a mitigar la caiguda d'ingressos de les llars, sobretot de les més vulnerables. Algunes han estat de caràcter conjuntural, però d'altres s'han aprovat amb vocació estructural, com ara l'ingrés mínim vital (en endavant, IMV), una mesura que ja estava sobre la taula i que ha vist accelerada la seva aprovació per la situació econòmica i social provocada per la pandèmia.

Les mesures endegades amb motiu de la pandèmia es reflecteixen en els resultats del pressupost liquidat de la Seguretat Social de l'any 2020: del cantó de les despeses, el valor de les transferències corrents s'incrementa el 8,7% fins als 167.662,8 milions d'euros. En aquest import, s'hi inclouen les ajudes motivades per processos derivats de la Covid-19, les quals ascendeixen a més de 6.000 milions d'euros, 3.837 milions dels quals han estat destinats a la prestació extraordinària de cessament d'activitat. Pel que fa a la despesa liquidada del Programa de protecció i promoció social de la Generalitat de Catalunya de l'any 2020, les obligacions reconegudes arriben fins als 3.674,4 milions d'euros, la qual cosa suposa un increment de 576,6 milions (el 18,6%) respecte del 2019.

Cal destacar l'augment de la despesa en RGC, com a conseqüència de l'augment remarcable dels expedients l'any 2020.

Així mateix, la despesa relacionada amb la renda garantida de ciutadania (en endavant, RGC) del col·lectiu SOC²⁵ augmenta el 25,3% i se situa en els 335,3 milions d'euros, palesant l'augment de les situacions de vulnerabilitat social a causa de la pandèmia. En aquest sentit, cal ressaltar que els expedients de la prestació augmenten de forma remarcable i passen de 32.167 a 44.020 entre el 31.12.2019 i el 31.12.2020. També cal destacar que el nombre d'expedients aprovats al llarg del 2020 (15.188) és superior al registrat al llarg del 2019 (9.986), així com que les sol·licituds de la prestació rebudes al llarg del 2020 suposen un increment del 93,3% respecte de les registrades al llarg del 2019 (47.457 front a 24.554).

²⁵ El col·lectiu SOC està format per les persones perceptores de la prestació de l'RGC i de la prestació complementària de pensions, prestacions i altres ajuts estatals per a persones activables.

El CTESC valora positivament el desplegament reglamentari de la Llei de l'RGC, realitzat l'any 2020²⁶ i objecte del Dictamen 4/2020 del CTESC, atès que desenvolupa i concreta alguns aspectes de la llei necessaris per al millor funcionament i aplicació de la prestació, com ara les mesures que permeten una accessibilitat més gran a l'RGC: compatibilitat de la prestació amb el treball a temps complet esporàdic i amb ajuts socials de primera necessitat, així com la incorporació de les famílies nombroses dins dels col·lectius que poden fer compatible el treball a temps parcial amb l'RGC. Es valora especialment que al llarg de l'elaboració del reglament s'hagin consensuat les mesures amb molts actors socials i econòmics.

No obstant això, el CTESC constata que l'RGC no està aconseguint el seu objectiu, és a dir, garantir els mínims d'una vida digna a les persones i famílies en situació de pobresa. En aquest sentit, es poden apuntar algunes barreres d'accés i problemes de cobertura enfront de situacions de privació material severa. En concret, es pot fer referència a les dificultats per acreditar els requisits, les quals provoquen que persones que tenen dret a la prestació no l'acabin percebent.

Així mateix, el CTESC vol posar de manifest el problema que suposa la congelació de l'indicador de renda de suficiència (en endavant, IRSC) des de l'any 2010 en 569,12 euros en relació amb l'RGC, atès que l'IRSC determina tant la quantia de la prestació com el topall d'ingressos per accedir-hi. En aquest sentit, la no actualització de l'IRSC suposa tant la pèrdua de poder adquisitiu de les persones que perceben la prestació, com una limitació del dret d'accés a l'RGC (així com també a totes les prestacions que estan vinculades a l'IRSC), atès el seu efecte exclouent de potencials persones beneficiàries.

Davant d'això, el CTESC recomana que s'actualitzi l'IRSC en funció de l'evolució del cost de la vida des de l'any 2010 i fins a l'actualitat, a través de la corresponent llei de pressupostos, tal com estava previst a la Llei del 13/2006, del 27 de juliol.

El CTESC valora l'aprovació de l'IMV, tot i que constata un ritme baix de tramitació i un nivell elevat de denegacions de la prestació.

Així mateix, el CTESC valora positivament l'aprovació de l'ingrés mínim vital (en endavant, IMV) el maig del 2020,²⁷ com un avenç per eradicar les formes més severes de pobresa i per atenuar la desigualtat en els ingressos (incrementades ambdues amb la pandèmia), atès que garanteix per primera vegada en tot l'àmbit de l'Estat un nivell mínim d'ingressos a les persones i famílies en situació de vulnerabilitat econòmica.

El CTESC també fa una valoració positiva de les modificacions de la regulació de l'IMV que s'han dut a terme el setembre del 2020 i principis del 2021, les quals contribueixen a millorar el funcionament de la prestació a partir de les dificultats detectades en la seva implementació. D'entre els canvis efectuats, es poden destacar els destinats a agilitar el procediment per a l'accés a la prestació, així com els que amplien l'àmbit subjectiu per ser-ne persona beneficiària.

²⁶ Decret 55/2020, del 28 d'abril, pel qual s'aprova el Reglament de l'RGC i es modifica el Decret 123/2007, del 29 de maig. DOGC 8124, del 30.04.2020.

²⁷ Reial decret llei 20/2020, del 29 de maig, pel qual s'estableix l'IMV. BOE núm. 154, d'01.06.2020 (convalidat pel Congrés dels Diputats el 10.06.2020).

No obstant això, el CTESC mostra la seva preocupació pel ritme de tramitació dels expedients, força lent i que, a més, genera un nivell elevat de denegacions de la prestació. El CTESC considera que aquesta situació es pot relacionar amb els problemes de gestió, l'escassetat de personal per gestionar la prestació, les dificultats afegides de la tramitació telemàtica, així com amb l'excessiva burocratització del procés per accedir a la prestació.

Així, a Catalunya s'han reconegut 11.244 prestacions de l'IMV a desembre del 2020, la qual cosa contrasta amb el fet que s'han rebut 124.248 sol·licituds entre juny i desembre del 2020. Això vol dir que tan sols s'han aprovat el 9,5% de les sol·licituds presentades (excloses les duplicades). A banda d'això, el percentatge d'expedients aprovats (11.244) sobre els que s'han resolt (72.778) és del 15,4%. Finalment, cal assenyalar que un nombre important d'expedients (18.352) es troben en procés d'esmena (per exemple, perquè s'ha de completar la documentació).

El CTESC observa dificultats d'encaix de l'IMV i l'RGC i destaca que l'IMV no està aconseguint el seu objectiu d'eradicar les formes més severes de pobresa.

Altrament, el CTESC alerta de les dificultats d'encaix de l'IMV i l'RGC motivades pels problemes de coordinació interadministrativa derivats de la manca d'efectivitat del conveni entre l'Estat i la Generalitat de Catalunya per a la gestió de la prestació. En aquest sentit, el CTESC constata que aquesta situació no permet que la Generalitat faci traspàs d'expedients de l'RGC a l'IMV, perquè no disposa de les competències de gestió de l'IMV que li permetrien conèixer les persones perceptores de la prestació estatal i contrastar si estan percebant també l'RGC. En canvi, en l'actualitat la Generalitat està fent traspàs d'RGC a IMV dels expedients que detecta que estan percebant la prestació estatal. Amb aquesta situació, el CTESC constata que s'impedeix l'alliberament de recursos que es podrien destinar a millorar la cobertura de l'RGC.

Els resultats d'aquesta manca de col·laboració interadministrativa és que a finals de l'any 2020 els òrgans gestors de l'RGC només han detectat 2.021 expedients de l'RGC que perceben l'IMV, als quals se'ls ha deduït l'import de la prestació estatal i se'ls ha complementat l'import fins a la quantia que els correspondria en concepte d'RGC. A aquests expedients, s'han de sumar les 25 persones perceptores d'RGC que han començat a cobrar l'IMV i estan suspesos perquè, entre l'IMV i altres ingressos, superen el topall de l'RGC.

Així mateix, el CTESC alerta dels problemes de col·laboració entre l'INSS i l'Administració local en relació amb la tasca que estan desenvolupant els serveis socials bàsics de gestió i tramitació de l'IMV, una competència que no els és pròpia i que estan assumint davant les mancances en la resposta de l'Administració competent. Així, la ciutadania es dirigeix als serveis socials bàsics per demanar informació o ajuda en la tramitació de l'IMV quan els canals habilitats a l'efecte no responen com haurien de fer-ho. Això suposa per als serveis socials un risc de saturació encara més gran del ja existent, realitzant tasques informatives i d'administració, la qual cosa impedeix dedicar els recursos a les tasques pròpies del sector.

Com a colofó de tot plegat, el CTESC vol ressaltar que l'IMV no està aconseguint el seu objectiu d'eradicar les formes més severes de pobresa perquè no està arribant a tota la població que es troba en aquesta situació. Així ho han alertat les entitats d'atenció a les persones: Càritas (2021) ho relaciona amb la complexitat en la tramitació de la prestació,

que en ocasions porta a què les persones optin per no sol·licitar-la. Moltes vegades, això està vinculat amb la preferència per la tramitació telemàtica, perquè les persones a les quals s'adreça l'IMV no tenen moltes vegades els recursos ni les habilitats necessàries per utilitzar les tecnologies requerides. També s'assenyala que en ocasions es denega la prestació a famílies que es troben en situació de pobresa severa, la qual cosa evidencia mancances en la prestació, que es podrien explicar per la complexitat en la tramitació, la impossibilitat de les famílies per acreditar situacions concretes o bé per mancances en el disseny de la norma.

A partir d'aquests antecedents, el CTESC efectua una sèrie de recomanacions per millorar el funcionament i la implementació de l'IMV a Catalunya i aconseguir així l'eficiència en la lluita contra les formes més severes de pobresa:

- Facilitar els recursos materials i humans necessaris per agilitar la tramitació i resolució dels expedients i millorar així el temps de resposta.
- Simplificar i desburocratitzar el procediment per a l'accés i la tramitació de la prestació, així com facilitar les eines necessàries per superar les dificultats afegides que per a les persones destinatàries de la prestació pot tenir la tramitació telemàtica.
- Modificar les característiques de determinats tràmits del procediment que a la pràctica són obstacles que poden significar la denegació de la prestació. Per exemple, terminis massa curts de tràmits d'esmena per aportar documentació, que són notificats telemàticament a una persona sense eines ni habilitats digitals. Així mateix, millorar la informació que acompanya les denegacions, les inadmissions o els requeriments.
- Millorar l'àmbit subjectiu de la prestació, atès que els requisits per ser persona beneficiària de l'IMV poden impedir l'accés a la prestació a persones en situació de vulnerabilitat. Així, el fet que els ingressos a tenir en compte per a l'accés a l'IMV siguin els de l'exercici fiscal anterior pot excloure gent vulnerable de la cobertura de la prestació. Altres requisits que poden impedir l'accés de persones vulnerables a l'IMV són el de tenir residència legal i efectiva continuada durant un any, atès que encara que només hi hagi una persona en situació irregular a la unitat de convivència, l'accés a la prestació ja queda rebutjat. Així mateix, resulta molt complicat accedir a la prestació quan la unitat familiar comparteix domicili amb altres persones residents, perquè és molt complicat demostrar que no es comparteixen ingressos.
- Millorar la quantia econòmica de l'IMV, la qual resulta limitada i serveix bàsicament per fer front a les situacions de pobresa més severes. Aquest import baix de l'IMV afecta especialment aquelles comunitats autònomes amb un cost de la vida comparativament elevat. En aquest sentit, el CTESC considera que caldria tenir presents les diferències en el cost de la vida entre els diferents territoris de l'Estat amb vista a definir la quantia del que es considera ingrés mínim vital, atès que no es poden cobrir les necessitats bàsiques en diferents parts de l'Estat amb un mateix import en concepte d'IMV.
- Fer efectiu el conveni entre l'Estat i la Generalitat que possibiliti la coordinació interadministrativa per fer efectiva la transferència fluïda d'informació i documentació, així com la compatibilitat entre l'IMV i l'RGC. El CTESC considera que aquesta compatibilitat hauria de permetre fer traspàs d'expedients d'RGC a IMV (quan la persona tingués dret a

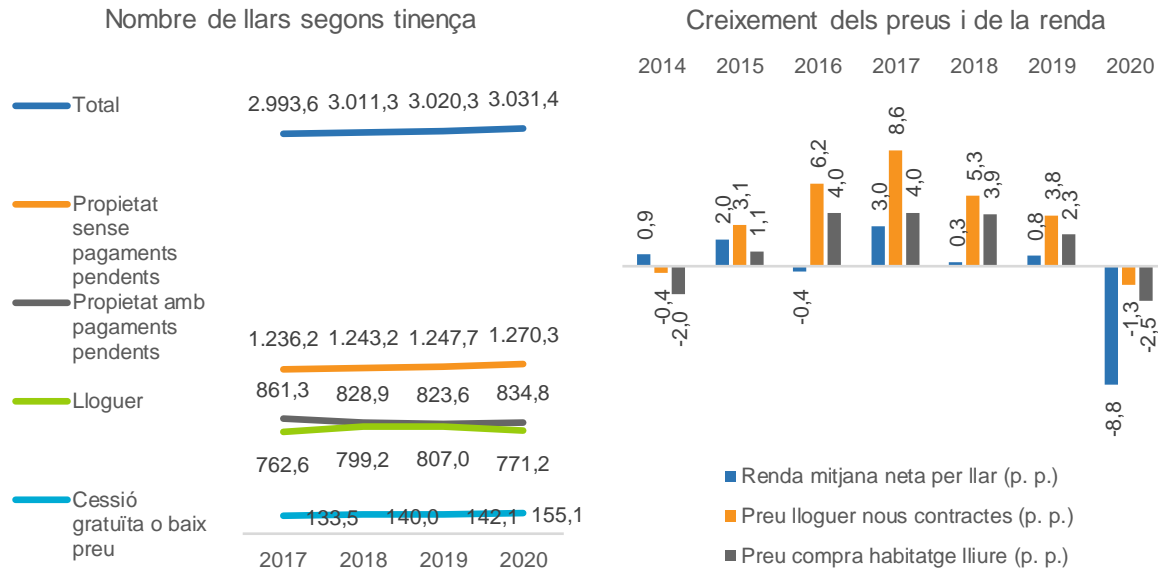
percebre la prestació estatal), amb la qual cosa l'IMV actuaria com una garantia d'ingressos mínims i es podrien alliberar recursos de l'RGC que permetrien complementar l'import de la prestació estatal.

En matèria d'**habitatge**, cal recordar que el 3 de maig de 2021, el Ple del Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya va aprovar l'informe *El dret a l'habitatge*. L'informe conté els principals resultats de la recerca a l'entorn dels problemes per accedir a l'habitatge i mantenir-lo a Catalunya. Al llarg dels seus capítols, s'ofereix una visió completa de la situació actual que serveix com a base per a la formulació de recomanacions al Govern. L'informe dedica un capítol a les més de cent quaranta recomanacions consensuades per tots els membres del CTESC, algunes de les quals es mencionaran al llarg d'aquestes consideracions.

S'observa una forta contracció del nombre de contractes de lloguer mentre que el preu del lloguer es manté pràcticament estable.

En el mercat del lloguer, abans de res, cal constatar que el nombre de llars en règim de tinença de lloguer ha disminuït en 35.800 unitats l'any 2020, en gran part a causa de la situació derivada de la pandèmia. En aquest sentit, s'aprecia una forta reducció de l'activitat, atesa la disminució del nombre de nous contractes del 16,6% fins a situar-se en 135.509. Aquesta disminució de l'activitat afecta tots els àmbits territorials analitzats. Per la seva banda, el preu del lloguer es manté pràcticament estable.

Gràfic 5. Evolució 2017-2020 del nombre de llars segons el tipus de tinença de l'habitatge principal i evolució 2014-2020 del creixement diferencial de la renda mitjana neta per llar, del preu del lloguer d'habitatges i del preu de compra de l'habitatge, respecte del deflactor del PIB. Catalunya

Unitats gràfic esquerra: nombre de llars. Unitats gràfic dreta: creixement anual de cada variable net del deflactor implícit del PIB (punts percentuals).

Font: elaboració a partir de l'INE, les Dades Habitatge de la Generalitat de Catalunya i el Ministeri de Transports, Mobilitat i Agenda Urbana.

Nota: els preus del lloguer es basen en les fiances de lloguer de l'INCASÒL i els preus de compra de l'habitatge lliure en el valor taxat de l'habitatge. La renda mitjana neta per llar es calcula sumant els ingressos percebuts per tots els membres de la llar neta d'impostos i cotitzacions a la Seguretat Social satisfetes i inclou: rendiments del treball (assalariat i per compte propi), rendes del capital i de la propietat, transferències entre llars, prestacions socials rebudes en efectiu i els ingressos procedents dels plans de pensió privats.

En aquesta contenció dels preus del lloguer també podria haver influït la Llei 11/2020 de mesures urgents en matèria de contenció de rendes en els contractes d'arrendament d'habitatge, aprovada el 16 de setembre. Aquest és un dels motius perquè el CTESC recomani avaluar científicament els efectes de la normativa catalana i espanyola en els preus de lloguer privat a partir de l'evolució dels indicadors següents:

- 1) Preus del lloguer privat segons el Registre de Fiances de la Generalitat;
- 2) preus del lloguer privat en les zones i municipis limítrofs que no estan qualificats com a àrees amb mercat d'habitatge tens;
- 3) percentatge de renda familiar destinada al pagament de les despeses dels habitatges de lloguer privat en les zones i municipis amb aquesta qualificació;
- 4) nombre d'habitatges de lloguer privat en les zones i municipis amb aquesta qualificació;
- 5) qualitat i manteniment del parc d'habitatges de lloguer privat;
- 6) nombre de desnonaments per situacions de lloguer.

La pandèmia també ha tingut un impacte molt significatiu en el mercat de compra de l'habitatge amb una reducció del 19,1% del nombre total de compravendes d'habitatges.

Segons les estadístiques del mercat de compra de l'habitatge dels registradors, la caiguda de l'activitat econòmica provocada per la pandèmia significa una reducció en el nombre total de compravendes d'habitatges del 19,1%, que se situa en 64.673. Aquesta reducció afecta

totes les categories d'habitatges (nous lliures, nous de protecció oficial i usats) i tots els àmbits territorials analitzats. També disminueix el nombre de compravendes de les persones jurídiques i estrangeres.

Per la seva banda, els preus de compra es desacceleren al conjunt de Catalunya per a totes les categories d'habitatges. De totes formes, aquesta desacceleració no és generalitzable a tot el territori, sobretot pel que fa als habitatges nous. Els casos del Camp de Tarragona i de les comarques centrals són els més diferents del comportament mitjà perquè en aquests àmbits territorials els preus de compra s'acceleren per a totes les categories d'habitatge, en el primer cas, si es prenen en consideració els preus mitjans de les transaccions i, en el segon cas, els preus de compra en euros per metre quadrat.

Ara bé, malgrat aquests comportaments a la baixa en els preus i les transaccions d'habitatge, el Banc d'Espanya considera que les inversions en la compra d'habitatge (i el lloguer) tornen a ser les més rendibles l'any 2020 al caure l'atractiu de la borsa.

Malgrat la contenció dels preus de lloguer i de compra de l'habitatge, la quota del cost de l'habitatge sobre la renda augmenta a causa de la caiguda brusca de la renda familiar.

Si bé el preu del lloguer disminueix i el de la compra d'habitatge es desaccelera, la renda familiar cau bruscament l'any 2020. Això fa que la quota del cost de l'habitatge sobre la renda augmenti a tots els àmbits territorials analitzats (amb molt poques excepcions com la compra d'habitatges nous al Penedès o la compra d'habitatges usats a l'Alt Pirineu i Aran).

El CTEESC valora positivament la normativa aprovada per tal de minimitzar l'impacte sobre les persones en situació de vulnerabilitat que hagin vist reduïts els seus ingressos, com a conseqüència de la crisi sanitària, així com per garantir el seu dret a l'habitatge. La normativa d'urgència que afecta aspectes relacionats amb l'habitatge incideix bàsicament en quatre aspectes: mesures en matèria de lloguer, mesures per al pagament de la hipoteca, suspensió de procediments judicials i desnonaments, i garantia de subministraments. En aquest sentit, s'ha aconseguit reduir el nombre de llançaments practicats.

Cal incrementar el ritme de construcció d'habitatges fins a 25.000 unitats anuals per tal d'assolir un 15% d'habitatges principals destinats a polítiques socials en 20 anys.

A la **construcció** es constata una evolució a la baixa dels habitatges iniciats i a l'alça dels acabats en el darrer any. Els nivells de construcció corresponents a l'any 2020 no superen el 15% del que tenien al 2007 amb resultats molt desiguals per províncies. Davant d'aquest fet, el CTEESC recomana prendre les mesures necessàries per aconseguir construir un parc d'habitatges diversificat a un ritme de 25.000 unitats anuals i assolir un 15% d'habitatges principals destinats a polítiques socials en un termini màxim de 20 anys. Per això, cal aprofitar els fons europeus per generar un parc d'habitatge públic de qualificació permanent equiparable al de la majoria d'economies més riques de la UE. I s'ha de revisar la fiscalitat per facilitar l'increment de l'oferta d'habitatge més assequible i incentivar fiscalment el mecenatge en habitatge amb finalitats socials.

En relació amb l'ocupació, tant la construcció com les activitats immobiliàries experimenten una reducció similar (8,5%), que resulta ser lleugerament més suau que la del conjunt de

l'economia (11,4%). L'any 2020 situa el sector de la construcció en un nivell d'ocupació que no arriba al 60% del nivell que tenia l'any 2007.

TAULA 9. Habitatges iniciats per províncies i acabats a Catalunya l'any 2020 respecte del nivell de l'any 2007

Àmbit territorial	Tipus d'habitatge	2020	2020 si 2007=100
Catalunya	Iniciats	11.395	13,3
Barcelona	Iniciats	9.092	20,6
Girona	Iniciats	1.185	8,1
Lleida	Iniciats	498	5,0
Tarragona	Iniciats	620	3,7
Catalunya	Acabats	11.601	14,6

Unitats: nombre d'habitatges i percentatges.

Font: elaboració a partir de les Dades Habitatge de la Generalitat de Catalunya.

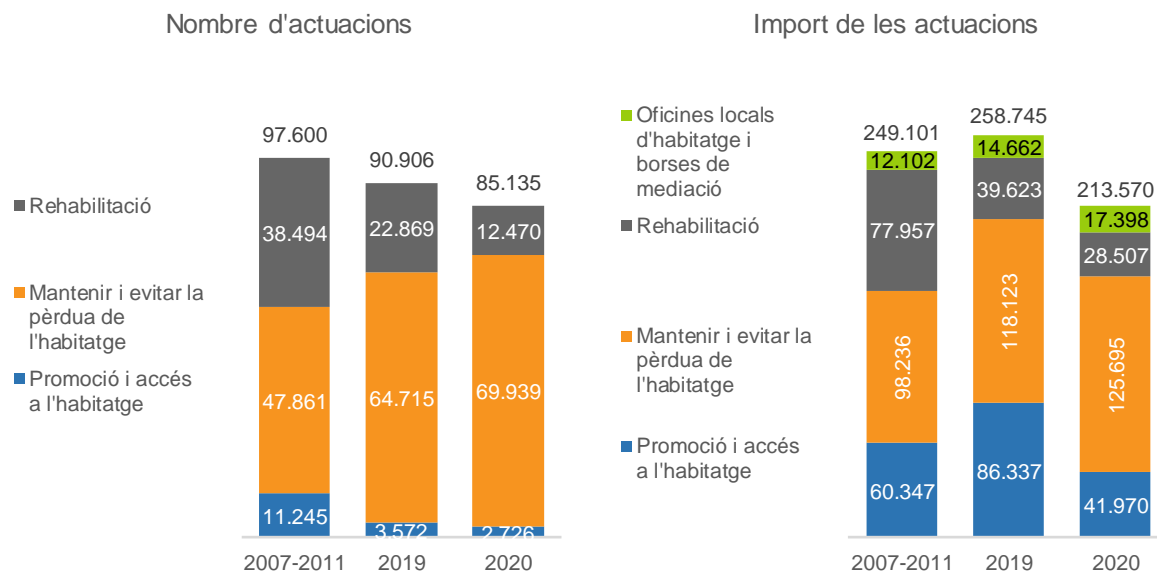
Tot i que el 2020 ha crescut el pressupost en polítiques d'habitatge, l'objectiu seria assolir l'1% del PIB per aquestes polítiques.

El pressupost de la **política d'habitatge** augmenta des dels 357,6 milions d'euros del pressupost de l'any 2017 fins als 408,1 milions d'euros del pressupost de l'any 2020. Aquesta despesa representa actualment el 0,2% del PIB quan al 2008 havia significat el 0,4%. El CTESC considera que cal incrementar la despesa pública en habitatge fins a l'1% del PIB per donar compliment als mandats que emanen de la normativa d'habitatge i garantir dotacions pressupostàries estables i suficients amb l'objectiu de garantir l'accés a un habitatge digne.

Pel que fa al subsector de la Generalitat, es constata que la despesa liquidada entre els anys 2019 i 2020 passa de 267,7 a 303,6 milions d'euros, és a dir, s'incrementa en 35,9 milions d'euros la qual cosa representa un augment del 13,4%. Aquest increment podria estar explicat de forma exclusiva per motius de la COVID-19 perquè el Departament de Territori i Sostenibilitat ha rebut un total de 59,5 milions d'euros en matèria d'habitatge a causa de la pandèmia. El CTESC considera que aquestes transferències addicionals en matèria d'habitatge a causa de la pandèmia s'haurien de consolidar en el programa d'Habitatge.

Els ajuts per mantenir i evitar la pèrdua de l'habitatge constitueixen el pilar principal de la política d'habitatge. De tota manera, el resum de la política d'habitatge que el CTESC realitza en la Memòria indica una disminució tant del nombre total d'actuacions com del seu import, que divergeix de l'augment de les obligacions reconegudes del Departament. Aquest fet s'explica perquè el resum fa un seguiment de les despeses que executa l'Agència de l'Habitatge de Catalunya i no tant de les que executa l'INCASOL. Malgrat això, hi ha algunes despeses anotades a l'Agència l'any 2020 de les quals es farà un seguiment el 2021 (p. ex. les corresponents als programes Reallotgem i Rehabilitació en àrees rurals).

Gràfic 6. Resum de la política d'habitatge. Catalunya, 2007-2020

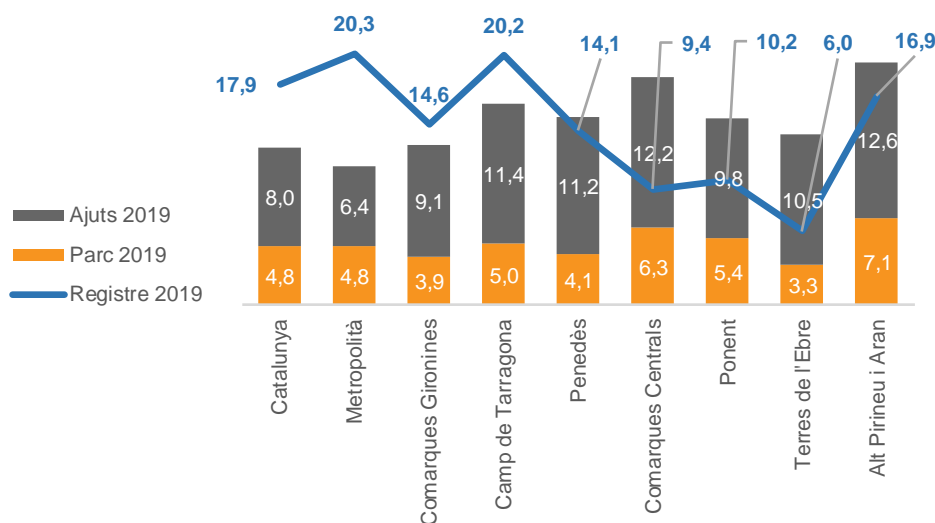
Unitats: nombre de llars o d'habitatges i import en milers d'euros.
 Font: elaboració a partir del Servei d'Estudis i Documentació d'Habitatge.

Cal utilitzar tots els instruments possibles per fer créixer el parc d'habitatges destinats a polítiques socials.

El **parc d'habitatges** destinat a polítiques socials augmenta fins a assolir 37.162 unitats. Aquesta xifra està molt allunyada de les necessitats del país. És per això que és del tot necessari fer créixer a curt termini aquest nombre d'habitatges, no només amb la construcció de nous habitatges, sinó també amb l'ús d'eines com les d'incentivar la cessió d'habitatges buits a les administracions públiques i a les entitats del Tercer Sector Social, exercir amb més recursos i determinació el dret de tanteig i retracte o incrementar la partida pressupostària dels programes de mediació en lloguer social i del Fons d'habitatge de lloguer destinat a polítiques socials.

El nombre d'ajuts per al pagament de l'habitatge per mil habitants aconsegueix augmentar fins a 8,5 l'any 2020 (8 el 2019). Amb aquest política, la Generalitat intenta contrarestar l'escassa cobertura de la demanda d'habitatge protegit i el parc encara reduït d'habitatges destinat a polítiques socials.

Gràfic 7. Parc d'habitatges destinats a polítiques públiques, ajuts al pagament de l'habitatge i inscripcions al Registre de Demanda d'Habitatge Protegit per 1.000 habitants per àmbits territorials, 2019

Unitats: nombre d'habitatges o inscripcions per cada mil habitants.
 Font: elaboració pròpia a partir del Servei d'Estudis i Documentació d'Habitatge i de l'Idescat.

Els **ajuts a la rehabilitació** del parc privat i als consorcis de l'Habitatge de Barcelona i el metropolità cauen significativament en el darrer any. Per revertir aquest fet, el CTESC considera que cal dotar la política d'habitatge de més ajuts adreçats a la rehabilitació (sobretot de patologies estructurals, eficiència energètica i accessibilitat) i posar en marxa les àrees de rehabilitació integral. S'han de recuperar els programes de finançament de projectes d'actuació integral ("llei de barris") i ampliar-los per poder incloure actuacions en els edificis i les comunitats d'habitatges.

L'informe sobre el dret a l'habitatge al qual hem fet esment al principi d'aquesta secció inclou una sèrie específica de consideracions i recomanacions en previsió dels impactes de la pandèmia de la COVID-19 en l'habitatge. Entre les diverses consideracions que s'emeten, el CTESC mostra la seva preocupació per una de les situacions d'exclusió residencial més recurrents a Catalunya, l'amuntegament, el qual esdevé una font potencial d'estrès i conflicte, a banda d'estar relacionat amb problemes d'habitabilitat i salubritat que afavoreixen la propagació de malalties infeccioses com la COVID-19. A l'informe es recullen diverses recomanacions que permetrien combatre els efectes més perniciosos d'aquesta realitat com d'altres situacions d'exclusió agreujades al llarg d'aquests darrers mesos. S'apunten algunes: acordar un pla de xoc de mesures per ampliar el parc d'habitatges amb finalitats socials; atendre els problemes de salut mental derivats de la pandèmia; incrementar la partida pressupostària dedicada als ajuts per al pagament del lloguer; i connectar l'ingrés mínim vital i la renda garantida de ciutadania amb l'habitatge, de manera que siguin sensibles a les variacions dels preus d'aquest bé essencial.

La problemàtica dels desnonaments genera la necessitat de reforçar les polítiques socials per lluitar contra l'exclusió de l'habitatge

La problemàtica dels desnonaments genera la necessitat de reforçar les polítiques per lluitar contra l'exclusió de l'habitatge i així limitar l'impacte social, econòmic i de salut en les persones desnonades. A moltes d'aquestes polítiques, que han estat citades anteriorment, caldria afegir les prestacions d'especial urgència, l'acceleració de l'adjudicació d'habitatges a través de les meses d'emergència o els ajuts a la Xarxa d'Habitatges d'Inclusió.